

IZSELJENIŠKI VESTNIK

GLASILO SLOVENSКИH IZSELJENCEV CELEGA SVETA

IZDAJA DRUŽBA SV. RAFAELA, V LJUBLJANI, MIKLOŠIČEVA CESTA ŠTEV. 22a (DELAVSKA ZBORNICA)

LETO II.

NOVEMBER 1932.

ŠTEV. 5.

Pozdravi izseljencem cerkvenih in svetne oblasti.

Dr. Gregorij Rožman,
škof ljubljanski.

Pismo izseljenim vernikom.

V Gospodu ljubljani verniki!

Ko gledam in čutim težko gospodarsko stisko tu doma, ko vidim toliko delavoljnih zdravih ljudi brez zaslužka, družine v skrajnem pomanjkanju, da me srce boli sočutja, me še z veliko večjo skrbjo navdaja misel na Vas, ki ste šli širom cele zemlje iskat kruha in zaslužka. Kajti ako je pomanjkanje zaslužka že doma hudo, je v tujini še stokrat huje. To vsi vemo in za to sočustvujemo z vsemi, ki pomanjkanje trpijo.

Mnogo se trudijo državniki in gospodarstveniki, da bi brezposelnost odpravili in omogočili vsakemu delavoljnemu pošten zaslužek. Težko pričakujemo rešitve, upamo z dneva v dan, da pridejo boljši časi — a ne vemo, kdaj nam zasije zarja lepših dni. Prišla pa bo, to trdno upamo, ker verujemo, da Bog svojega ljudstva ne bo preizkušal preko njegovih moči.

Če že ne moremo ublažiti gospodarske stiske, glejmo vsaj na to, da poleg materialnega pomanjkanja ne bodo stradale naše duše. Vero si ohranimo in trdno zaupanje v božjo Previdnost. To ne pomeni, da naj s prekrižanimi rokami čakamo, kdaj nam bo ljubi Bog v naročje vrgel blagostanje in srečo. Z vsemi telesnimi in duševnimi silami, katere nam je Stvarnik dal, se moramo truditi, vsak po svoje in v svojem poklicu, da čimprej izidemo srečno iz sedanje stiske, a pri tem moramo biti prepričani, da nam je enako kot lasten trud potrebna božja pomoč in milost, oboje je potrebno. Zaman se trudijo tisti, ki Boga in njegovih zapovedi ne upoštevajo; njihovi načrti ostanejo vedno nepopolni in neuspešni.

Zaradi Vaše lastne sreče Vas, dragi verniki, prosim in rotim: ostanite zvesti Bogu in trdni v veri vanj. V vseh težkočah in skrbeh, v vsem strahu in upu ohranite sv. svojo vero, upirajte polni zaupanja svoje oči k Očetu, ki je v nebesih. Ostanite stanovitni njegovi otroci, On bo Vam ostal skrbni Oče. Vem, da je Vaša vera v tujini izpostavljena marsikateri nevarnosti, ki je doma niste čutili, za to pa se morate tem trdneje držati lepих krščanskih navad, katere ste vzeli iz domače hiše seboj v svet, in se okleniti Vaših dušnih pastirjev. V mnogih krajih ste brez svojega duhovnika, nimate priložnosti udeleževati se nedeljske

sv. maše, ne morete opraviti sv. spovedi in prejeti presv. Rešnjega Telesa. Kako ste mnogokje v tem oziru zapuščeni! Tem bolj redno in vestno morate moliti, zlasti v družini morate vsak dan svoje molitve skupno opravljati, to bo Vaša vsakdanja služba božja, ki Vas okrepi in potolaži. Ne pozabite na moč popolnega kesanja. Naučite svoje otroke lepe naše katoliške molitve, pred vsem popolno kesanje. Tudi ko ste brez duhovnikov in spovednika, Vam ni treba živeti v smrtnih grehah, ako znate obuditi popolno kesanje nad grehi in ljubezni do Boga. S tem sredstvom pomagajte tudi tistim Vašim bližnjim, ki morajo umirati brez duhovnika in svetih zakramentov.

Spoštujte in izpolnjujte božje zapovedi! Ako ostanete Bogu zvesti, bo tudi Bog Vam zvest in Vas bo osrečil že na tem svetu, kakor je obljubljeno v sv. pismu: „Potem boš lahko srečen, če ohraniš zapovedi in pravice, katere je ukazal Gospod“ (I. Korin. 22, 13).

Upanja v božjo previdnost ne izgubite! Ni krize tako težke, da bi je božja vseomogočnost in modrost ne mogla premagati; ni teme take goste, da bi je luč božje resnice ne mogla razgnati.

V vseh Vaših skrbeh in težavah Vas spremljajo molitve Vaših domačih in Vaših duhovnikov. Vseposvod sega za Vami vsakdanji blagoslov vašega škofa. Z molitvijo in blagoslovom smo v duhu vsak dan združeni.

Blagoslov Vam pošiljam in iskreno željo z besedami sv. apostola Pavla: Bog upanja naj Vas napolni z vsem veseljem in mirom v veri, da boste imeli obilno upanje v moči Svetega Duha!“ (Rim. 15, 13).

V Ljubljani, dne 15. oktobra 1932.

† Dr. Gregorij Rožman

škof.

Mosig. Dr. Andrej Karlin,
škof lavantinski.

Izseljeniška nedelja

je posrečena ustanova najnovejše dobe, ki hoče leto za letom obnavljati in pozivljati stike in zveze med domovino in izseljenci. Vsaj eno nedeljo v letu naj bi svojci, znanci, prijatelji, vsi Slovenci za nekaj časa

pozabili na lastne skrbi ter se zamislili, kako bi mogli koristiti svojim bratom in sestram v tujini, da se ne odtujijo svojemu Bogu, ne sv. Cerkvi, ne svojemu narodu, pa najsi tudi najdejo boljšo srečo med svetom. Prav je, če jih priporočate ta dan varstvu presv. Srca Jezusovega, prav, če zopet navežete pismene stike med domom in svojci ter znanci v tujini, prav, če se pridružite Družbi sv. Rafaela v Ljubljani, ki skrbi za slovenske izseljence, a enega ne smete pozabiti: nesrečne **brezposelnosti**, ki vedno huje ogroža obstoj slovenskega izseljeništa.

Tudi mene reže v dušo skrb za Vašo bodočnost, ko Vam, dragi izseljenci, za letošnjo izseljeniško nedeljo pošiljam svoje nadpastirske pozdrave, ter svoj višjeduhovniški blagoslov iz domovine v tujino. Z zaskrbljenimi besedami apostola Pavla Vas pozdravljam: Čujte, stojte v veri, držite se moško, bodite močni. — Vse naj se pri Vas vrši v ljubezni. (I. Kor. 16, 13. 14.)

Nadlog polni dnevi so zajeli Evropo, dnevi izkušenj, težkih skrbi in nenavadnih težav; a poleg Evrope tudi Ameriko, ki je še do nedavna veljala slovenskim izseljencem za cilj vsega njihovega hrepenenja.

Teško je ljudem doma, vse toži nad težkimi, hudimi časi. Težje je ob tej splošni gospodarski bedi izseljencem, ki jih tujina odriava kot nadležne tujce. Kaj storiti? Se obrniti stran od Boga, ki ne more ali noče zabraniti silnega gorja in se pridružiti revolucionarnim brezbožnikom? Za vsako ceno, tudi za ceno svoje katoliške vere, pograbit za košček zemlje, za košček grenkega kruha in prodati svoje boljše prepičanje, kot je v davnini svetopisemski Ezav prodal pravice svojega prvorojenstva za skledico leče, da si uteši pekoči glad? Bratje in sestre, „Čujte, stojte v veri, držite se moško, bodite močni“.

Stiske in nesreče so večalimanj stalno pretresale človeški rod. Še hujše so bile od teh, ki jih okušamo mi. Brali ste v Zgodovini slovenskega naroda o kugah, črnih kozah, koleri, strašni lakoti, a ni bilo nikjer nobenih sredstev, nobenih zdravil, nobene pomoči, da so izumrli po nekaterih vaseh vsi do zadnjega moža. To so bili zares hudi časi!

Pa kaj so storili naši težko preskušeni pradedje? So se li prerekli s svojim Bogom in ga klicali na odgovor? Polni zaupanja so iz globočine svojega trpljenja klicali k Bogu in klicali tako dolgo, dokler ni prišlo olajšanje in rešitev.

Takega krščanskega zaupanja želim vsem trpečim in brezposelnim doma in na tujem v sedanji stiski. To ni tisto prazno upanje, ki stavi in zida vedno nove gradove v zraka, kadar se porušijo stari. Ne, tisto upanje mislim, ki se opira na Boga, vsemogočnega, neskončno resničnega in zvestega, ki ne bo nikdar osramočeno. Poznate priliko o nadležnem prijatelju, ki ne odneha trkati, dokler ne dobi, česar potrebuje. Veste tudi, kako zaključuje Gospod to priliko: „Če torej vi, ljudje, ki ste hudobni, znate dobre darove dajati svojim otrokom, koliko bolj bo vaš nebeški Oče dal Svetega Duha tistim, ki ga prosijo.“ (Luk. 11, 13.)

Moč, sila in sreča slovenskega ljudstva je v tem, da stoji neomahljivo na skali, na katero je postavljena sv. kat. cerkev.

Ko se je apostol Pavel vozil prvič v Rim, da se zagovarja pred cesarjem Neronom, je zajel ladjo silovit vihar pred otokom Malta. Ko je besnel vihar najhuje,

so hoteli potniki, bilo jih je 276 oseb, poskakati v morje, da si s plavanjem rešijo življenje. Tedaj je stopil apostol Pavel v sredo med nje ter zaklical: „Možje, ne hodite iz ladije, vsi boste rešeni“. In res, ladija je obtičala na skali, in vsi so rešili svoje življenje. Slovenski izseljenci, z apostolom Pavlom vam kličem: Ne hodite iz ladije, vsi boste rešeni!

Ta rešilna ladija je pa sv. kat. cerkev, katero krmari rimski papež. Na tej ladiji ostanite, in rešili boste vsi svoje življenje, srečni boste časno in večno.

Papež Pij XI. živo čuti s trpečimi in ponižanimi sloji vso bolešt pomanjkanja in brezposelnosti. Zato je s svojega vodilnega mesta že lani organiziral krščansko karitas v pomoč vsem bednim in podpore potrebnim. V ganljivem apost. pismu: „Nova impendet“ z dne 2. okt. 1931 naroča vsem škofom, naj takoj postavijo dobrodelno akcijo po škofijah za olajšanje skupne bede in stiske, naj uvedejo skupne molitve za mir in odvrnitev pretežke preskušnje. To pismo je našlo močnega odziv širom lavantinske škofije. Kot nekoč prvi kristjanje so Slovenci v skupni, aktivni ljubezni skrbeli, da minolo zimo ni bilo nikogar, ki bi stradal.

Ta krščanska ljubezen, ki zaradi Kristusa križanega pomaga trpečemu bratu, trpeči sestri, ni ugasnila in ne bo ugasnila v srcih pravih katoličanov.

„Vse naj se pri vas vrši v ljubezni!“

Blagoslov vsemogočnega Boga in varstvo sv. Rafaela, zaščitnika izseljencev in potnikov, naj ostane vedno z nami.

V Mariboru, na dan sv. Terezije 1932.

† Dr. Andrej Karlin
škof lavantinski.

Pozdrav bana Dravske banovine našim izseljencem.

Daleč to- in onstran oceanov je na tisoče žilavih slovenskih rok na delu pri ustvarjanju dobrin, ki naj služijo napredku in blagostanju tujih, mogočnih narodov. Ta naša lepa, mala slovenska zemlja je bila pretesna, da bi mogla dati vsem svojim otrokom dovolj prostora in možnost zaželjenih življenjskih pogojev. V težnji za poštenim delom in zaslužkom je bil naš človek prisiljen iskati si pri tujih narodih in v daljnih zemljah svojo drugo domovino. In vendar domovina je samo ena! Njej so posvečene misli slovenskega izseljenca, ko v globokih rovih odkriva zaklade zemlje, o njej sanja naš delavec med brnenjem jeklenih tovarniških strojev, njenih polj in livad ne more pozabiti naš kmetovalec, ki ga je usoda zanesla na neizmerne ameriške farme. Ljubezen do rodne grude je ona prirodna spona, ki gre preko vseh razdalj ter vzdržuje in krepi v našem izseljencu narodno zavest in vero v srečno bodočnost njegove domovine.

Kot dobra skrbna mati slovenska zemlja ni in ne bo nikdar pozabila svojih sinov in hčera, raztrešenih po širnem svetu. Njihovo zvestobo bo vračala z

zvestobo in srečna bo, če nastopi čas, ko jih lahko sprejme v svoje naročje, nudeč jim vsega onega, kar jih je napotilo, da so jo morali začasno zapustiti. Osvojenost tujega gospodstva in ujedinjena v veliki in svobodni Jugoslaviji ima slovenska zemlja in narod, ki na njej prebiva, vse pogoje vsestranskega napredka in razmeha. Toda uresničenje zaželjenih ciljev zavisi predvsem od vstrajnega, s trdno vero in neomajno ljubeznijo prežetega dela na nas vseh, ki bivamo na rodni grudi, kakor tudi onih, ki so se ustalili izven njenih meja. Nikdo se ne sme odtegovati stalnemu delu na njeni duhovni in materialni izgraditvi; samo s složnimi napori bomo prebrodili težkoče in tegobe

povojne dobe in privedli našo ladjo preko grozečih valov razburkanega morja v miren pristan sreče in blagostanja.

S temi čustvi in željami pošiljam vsem našim vrlim izseljencem širom sveta svoje tople domovinske pozdrave. Ostanite tudi nadalje zvesti svojemu narodu, negujte ljubezen do svoje rodne zemlje in domače govorice, zrite brez strahu in s polnim zaupanjem v srečno bodočnost svoje domovine!

V Ljubljani, dne 17. oktobra 1932.

Dr. Drago Marušič
ban Dravske banovine.

IZSELJENIŠKA NEDELJA.

Vsem častitim gg. župnikom širom Slovenije.

Izseljenska nedelja pade letos na 27. november, prvo adventno nedeljo.

Vspreh lanske izseljenske nedelje je bil moralno in finančno zadovoljiv, za kar gre prav topla zahvala vsem onim gg. župnikom, ki so jo praznovali v svoji župniji.

Posebno zadovoljiv vspeh se je dosegel s tiskanim pismom, katerega so gg. delili med sorodnike izseljencev, da so ga jim poslali za Božič.

V nekaterih župnijah so gg. župniki sami podpisali to pismo in ga podpisanega izročili sorodnikom, da so ga poslali sorodnikom kot pismo „domačega župnika svojim župljanom v tujini“. Izseljenci so se tem gg. župnikom oddolžili tudi finančno s tem, da so jim v odgovor poslali za sv. maše ali darove za cerkev.

Družba sv. Rafaela bi letos rada dosegla še večji uspeh, kakor moralno, tako gmotno.

Večji moralni uspeh je potreben radi novih težkih razmer, v kateri se pravkar nahaja naše izseljenstvo po celem svetu. Težka gospodarska kriza jih je zelo občutno udarila. Bolj kot finančne podpore, potrebujejo moralne opore, bodrenja, da jih beda in stiska ne potare, da jim „paupertas“ ne bo postala „meretrix“.

Večji gmotni, finančni, uspeh nam je potreben, ker so letos večje finančne podpore Družbi sv. Rafaela od raznih strani popolnoma izostale, ali pa se znatno zmanjšale. Vendar pa so se potrebe Družbe znatno zvečale.

Zato Družba sv. Rafaela prav lepo prosi vse gg. župnike širom Slovenije, da letos izseljensko nedeljo praznujejo prav po vseh župnijah in nam pomorejo k temu dvema večjima uspehoma.

Da je izseljensko vprašanje tudi silno važno versko vprašanje je jasno. Gre za vero stotisočev naših ljudi, ki so v nevarnosti, da jo izgube. Preti jim popoln odpad od vere, preti jim odpad v razne verske sekte: anglikansko cerkev, luteranizem i. t. d.

Ko zabredejo v gmotno stisko, izrabljajo razne sekte njih bedo v to, da kupujejo njih duše z gmot-

nimi podporami. Veliko smo žrtvovali in molili in še žrtvujemo in molimo za razsiranje sv. vere med poganskimi narodi. Vendar sedaj je pa prišla doba, ko treba vso našo pozornost, vse naše molitve in žrtve obrniti zlasti skrbi za ohranjanje sv. vere našemu lastnemu narodu.

Praznovanje letošnje izseljenske nedelje naj bo posvečeno zlasti tej verski krizi našega izseljenstva po širnem svetu. Zato agitirajmo, molimo, delajmo in žrtvujemo za ta velik namen.

Program letošnjega praznovanja izseljenske nedelje naj bi obsegal te le točke:

1. V cerkvi. a) Verniki naj se opozorijo, da se ta dan udeležijo sv. obhajila za svoje domače na tujem, zlasti, da bi si ohranili zaklad sv. vere.

b) Če le mogoče, naj se opravi sv. maša za vse župljane, živeče izven župnije. Intencija naj se plača iz nabranih darov.

c) Pri vseh mašah naj se govori o verskih nevarnostih naših izseljencev.

d) popoldne naj se opravijo molitve za izseljence.

e) Med službo božjo naj se pobirajo mili darovi za Družbo sv. Rafaela.

2.) V dvorani: Za prireditve v dvoranah prinaša vsprej in tvarino ta številka „Izseljenskega Vestnika“ na drugem mestu.

3.) V župniji: a) Gg. župniki naj razdajo kolikor največ mogoče tiskanih pisem na izseljence. Če je mogoče naj jih vsaka hiša dobi toliko, kolikor ima članov kjerkoli z doma.

b) Lansko leto smo dali pismo brezplačno. Letos tega ne zmoremo. Zato prosimo, da pobirajo vsaj po 50 par.

c) Če le mogoče, naj bodo ta tiskana pisma „pisma g. župnika svojim župljanom izven župnije“, pa naj bodo ti po mestih naše države, ali kje izven države. Zato naj jih podpišejo sami. Izseljenci jih bodo veseli.

d) Naj skušajo pridobiti kar največ članov Družbi sv. Rafaela (Din 10.— letno) zato, da se „Izseljenski Vestnik“ razširi med naše ljudstvo, katerega dobivajo člani brezplačno.

c) Naj prodajajo to številko „Izseljen. Vestnika“, da jo sorodniki pošljejo svojcem v tujino po Din 2.—.

Da čč. gg. olajšamo naročila tiskanih pisem, prilagamo naročilno kartico.

Zelo bomo hvaležni, ako se nam po tej nedelji sporoči, če se je praznovanje obneslo, kaj se je storilo, kako se je ljudstvo praznovanja udeležilo, koliko pisem se je razdalo, koliko članov za družbo se je pridobilo, koliko darov nabralo i. t. d.

Izseljeništvu je težka rana na telesu našega naroda. Posebno težka je, če je motrimo iz verskega stališča.

Opozarjamo na tužno poročilo v „Slovenu“, da je v južni Srbiji cela slov. naselbina odpadla in prestopila v pravoslavlje. Po raznih državah sveta odpadajo enako večje ali manjše skupine naših ljudi v popolno brezverstvo.

Za Srbijo prosi župnik iz Niša slov. duhovnika, na Dunaju je slov. duhovnik potreben in na mnogih drugih krajih. Pa če bi se tudi kdo javil, s česa bo pa živel?

Da, tisoči naših ljudi se versko potapljujejo po širnem svetu.

Zato, molimo, žrtvujmo, rešujmo vsaj duše teh naših bednih trpinov. Bog pa bo plačnik za vse to.

Družba sv. Rafaela.

Prošnja

gg. slovenskim izseljeniškim misijonarjem, izseljeniškim komisarjem, izseljeniškim učiteljem in učiteljicam širom sveta.

Izseljeniška nedelja mora postati tudi med našimi izseljenci narodni praznik ljubezni in zvestobe do vere in domovine.

Zato moramo doseči, da se bo praznovala prav po vseh župnijah, naselbinah in društvih po celem svetu, kjer naši ljudje živijo.

To bomo pa dosegli, ako nam bodo pri tem pomagali naši gg. izseljeniški misijonarji, naši izseljeniški komisarji (izaslaniki), izseljeniški učitelji, naše jednote in društva.

Zato se Družba sv. Rafaela zaupno obrača na vse te voditelje naših izseljencev širom sveta in prosi:

1. Naši izseljeniški misijonarji naj jo praznujejo v svojih cerkvah podobno, kakor jo bodo praznovali naši gg. župniki tu doma.

a) Verniki naj se za ta dan povabijo k sv. obhajilu, katerega naj darujejo za milost ohranjenja sv. vere med našimi izseljenci širom sveta.

b) Pri vseh svetih mašah naj jim govore o dolžnosti zvestobe do domačih tu doma, do naroda in države.

c) Pri večernicah naj molijo za domovino.

d) Naj jih pozivajo, da za božič gotovo pišejo svojim domačim.

e) Naj zbirajo nove člane za Družbo sv. Rafaela, ki naj postane svetovna zveza našega izseljeništv. „Izseljeniški Vestnik“ naj postane njih skupno glasilo. Članarina je za tujino vsaj Din 30.—.

f) Naj jim prečitajo pisma obeh naših gg. škofov.

2. Naši izseljeniški komisarji (izaslaniki) naj pozovejo vse naselbine v njih področju, da bodo proslavili ta dan in izvedli program Družbe sv. Rafaela.

Javne prireditve lahko združijo s proslavo narodnega praznika našega narodnega ujedinenja (1. dec).

3. Naši izseljeniški učitelji (v Ameriki naše častite šolske sestre) naj ga proslave s šolskimi otroci in ga porabijo za delo za navduševanje otrok za slovenski jezik in domovino njih starišev.

4. Naše Jednote in društva naj ga proslave:

a) da skličejo izredne seje v ta namen,

b) naj se članstvu prečita skupno pismo naroda tu doma, svojim izseljencem,

c) naj se pozovejo, da bodo vsi pisali na božič svojim domačim,

d) naj zbirajo člane za Družbo sv. Rafaela,

e) naj s kakim malim darom pristopijo tudi kot celota v Družbo sv. Rafaela, kakor je to storilo društvo Sv. Alojzija v Chicagu.

Ako dosežemo tako vsesplošno sodelovanje našega izseljeništv. po celem svetu z domovino, dosegel se bo gotovo velik uspeh, ki bo v korist samo izseljencem, za katere edino gre pri vsem našem tako obširnem in velikem pokretu.

Vse gg. župnike tu doma in v tujini, vse izseljeniške komisarje in učitelje, vse jednote in društva tu doma in v tujini pa prosimo, da nam po praznovanju vsaj kratko sporoče, kako so proslavili to nedeljo in uspeh, katerega so dosegli.

Vsem se pa že v naprej iskreno zahvaljujemo za vsako sodelovanje in jim kličemo iskreni Bog plačaj!

Družba sv. Rafaela.

Gg. urednikom tu doma in v tujini.

Letošnjo izseljeniško nedeljo, dne 27. nov., bi radi naredili v popoln vspeh v vsakem oziru, tu doma in po vseh slovenskih naselbinah širom sveta. Že lanska je dosegla precejšnje vspehe. Letos bi radi, da bi jih še več in večjih.

Zato pa potrebujemo sodelovanja in pomoči pred vsem našega časopisja dnevnega in ostalega.

Zato prosimo v imenu stotisočev naših izseljencev vse gg. urednike tu doma, kakor one v tujini, da nam pri tem pomagajo. Prosimo jih:

1. da agitirajo za praznovanje te nedelje že pred nedeljo in opozarjajo na važnost tega našega narodnega praznika;

2. da posvete za to nedeljo v svojih listih in revijah kar največ prostora izseljeniškem vprašanju in njegovim potrebam.

Člankov za pozamezne liste ne moremo napisati sami, temveč moramo prepustiti gg. urednikom, da si jih preskrbe. To pa iz uroka, da bo vsak obravnaval to važno narodno vprašanje iz svojega vidika. Imamo že precej jasen narodni izseljeniški program, kako reševati to vprašanje. Vendar pa je še marsikaj treba pojasniti, da si bomo popolnoma na jasnem. Tudi je sicer naša javnost že precej zainteresirana za to vprašanje, vendar pa še marsikje manjka pravega smisla zanj.

V tujini so pa sedanje težke gospodarske razmere postavile naše izseljeništv. v popolnoma nov položaj, katerega morejo reševati samo izseljenci sami. padajo od te vere. Saj nas celo sv. pismo opominja,

Radi pa damo gg. urednikom na razpolago vso malo literarno gradivo, ki ga imamo.

Izseljeniški programi, ki so jih nasvetovali Družba sv. Rafaela, gospod župnik Merkun, katere je „Izseljeniški Vestnik“ priobčil letos, bodo dali

gotovo lahko veliko gradiva in misli za članke za to nedeljo.

Za vsako uslugo se gg. urednikom že naprej iskreno zahvaljujemo.

Družba sv. Rafaela.

Program za prireditev na izseljeniško nedeljo.

Pevske točke bi obsegale morda katere izmed sledečih: Iz „Slovenske Pesmarice“ (Družba sv. Mohorja): Ipavčeva „Al na tujem tujem...“ — Kocijančičevo „Danes tukaj, jutri tam“. — Fajglova „Domotožnost“. — Hribarjeva „Oj hišica očetova“. — Jenkova „Trojno gorje“. — Ipavčeva „Tam za goro“. — Foesterjeva „Ljubezen do domovine“. — Ipavčeva „Bodi zdrava, domovina“. — „Slovenec sem.“ — Iz „Lire“, — Gerbičeva „Mati“. — Narodne: „Šumi, šumi, gozd zeleni“. — „Gor čez izaro“.

Deklamacija. Zupančič „Du ma“, ali

Lojze Fajdiga:

Pesem izseljenca.

Tujina... Trpljenje, da ti hudo je do mozga.
Telo in duša v meni trpita strašno,
ko mislim na dom, — zavržena rozga,
in ženo in sinka... o, daj nam tolažbe ti, dobro nebo.

Nekdaj sem bil mlad gospodar,
pa rodni moj dom so hoteli prodati,
odložil sem plug — glej, tu za denar
sem hlapec, zdaj drugim moram orati.

Pa teh tujih poljan in ljudi ne morem ljubiti.
Radosti in vriska ni več — še zarje večerne
so tuje mi, tuje. Ne morem prikriti
tem tujcem smejočim bolí neizmerne.

Tu posteljo lepšo imam in sobico lepšo,
a tople domačnosti ni. Črno vino je lek srca,
bel kruh pa grenkejši mi je kot črn doma.

Obmolkní! — Rudarjev-izseljenecv krik govori.
Iz srčja zemljé: Brneči motorji. Žvižg. Dinamit.
Huntí. Vročina. Hudič. Napon človeške krvi.
„Ná, odsekaj mi prst za požirek, satanski žid!“

Živi, če moreš, če ne, pa umri! — Pa Slovenec ne klone,
kar pride, vzdrži, četudi v znoju utone.
A v duši nam tuli in vse nas žge bolečina:
Tujina — tujina — tujina — — —.

(Ponatis iz „Kresa“.)

Nekaj misli za predavanja.

Za predavanja pri prireditvah na izseljeniško nedeljo nudijo izseljeniški programi Družbe sv. Rafaela veliko tvarine.

Veliko jih pa nudijo zlasti nameni, katere želi izseljeniška nedelja doseči. Naj tu navademo nekatere.

1. Izseljeniška nedelja ima namen ozdraviti naš narod izseljeniške bolezni.

Res, danes ni več izseljevanja. To pa samo radi tega, ker so vse države zaprle svoje meje za vsako priseljevanje. Da pa ta bolezen še obstoja, da na nji boleha pred vsem naš slovenski kmet, dokazuje dejstvo, da naše kmetško ljudstvo tako tiši v mesta in v razne južne dele naše države. Gotovo je, da bi se danes takoj zopet vtil val našega ljudstva tudi čez meje, ko bi se meje tujih držav odprle.

Ta izseljeniška bolezen pa dela del našega kmeta nezadovoljnega s svojim lepim stanom. Res je, da gre naš kmet prav kar skozi težko gospodarsko krizo. Vendar pa ne gre samo on, temveč gredo vsi stanovi in po celem svetu. Kmet je še toliko na bolj, da mu ni treba biti lačen, kar pa preti delavcu po mestih in industrijskih krajih.

Ker pa kmet sanja o sreči, ki ga baje čaka samo v mestu ali na tujem, je naravno, da je potem še bolj nezadovoljen, manj podjeten, si ne skuša tu doma na rodni grudi pomagati, izgublja veselje do kmečkega dela in se udaja v neko brezupno brezbriznost.

Izseljeniška nedelja naj zato pred vsem odvrne našega kmeta od misli na kako srečo po mestih, še manj na tujem. Navduši ga naj za lepoto svojega stanu; za lepoto svoje zemlje in dežele, da jo bo vzljubil s celim srcem, se navdušil za svoje delo, dal svoji zemlji vse svoje sile, vso svojo ljubezen in začel zopet samo tu doma iskati svojo srečo.

Letos bo to še posebno lahko, ker je težki gospodarski položaj po tujih državah našega izseljenišva posebno težko zadel naše izseljence. Mnogi tam stradajo. Navezani so na milost javnega dobrodela. Na stotine teh sestradanih revežev so pa razne države že izgnale sem domov brez vsakih življenskih sredstev in veliko jih še bodo. Ti reveži so tako na sebi britko začutili, da je tujina res samo brezsrčna mačeha. Izseljenec ima rada samo toliko časa, dokler jih more izkoriščati. Ko pa obnemorejo, jih vrže brez vsakega usmiljenja sem domov, kjer jih čaka samo beda in pomanjkanje.

Na teh množicah prisilno vrnjenih izseljencev naš kmet in naš delavec lahko jasno vidita, kaj je tujina. Vsi ti jima kličejo glasno: ne v tujino! Doma iščimo svojo srečo! Če je doma ne bomo našli, jo bomo v tujini še manj, zlasti sedaj. Lepa je naša zemlja. Bogata naša država. Ljubimo jo! Ostanimo doma! Kmet ostani na svoji grudi!

V podkrepitev tega svarila naj izseljeniška nedelja opozarja naše ljudi, da jih v tujini čaka samo težko delo, težko življenje, težje kakor doma, da bodo v tujini samo sužnji kapitala, dekleta sužnje sitnih gospodinj. Izseljeniški kruh je grenak. Ako bodo v tujini brezposelni, naj tam ne pričakujejo usmiljenja. Res tudi doma trpimo, toda doma smo.

Izseljeniška nedelja naj v svarilo kaže tudi na tisoče prezgodnih slovenskih grobov po širnem tujem

svetu, kjer leže številni krepki slovenski fantje in moške, ki so bili pobiti po raznih rudnikih in tovarnah kot žrtve izseljeniškega kruha. Šli so iskat srečo, našli žalostno, prezgodno smrt.

2. Izseljeniška nedelja naj pouči vse, ki se pa vkljub temu morajo izseliti iz domače vasi na tuje, da se izselijo vsikdar previdno in s pametjo.

Predno odidejo na tuje, naj se prepričajo o razmerah kraja, kamor so namenjeni, naj si dobe naslove dobrih organizacij, dobrih ljudi, duhovnikov, kamor se bodo v stiski lahko obrnili za pomoč in nasvet. Dobe naj si priporočilna pisma nanje, da bodo našli pri njih zaslombo prve dni življenja v tujini, morda stanovanje, pomoč pri iskanju dela itd.

Izseljeniška nedelja naj opozori naša slovenska kmečka dekleta, ki tako tiše v mesta južnih krajev naše države, na prežalostna poročila o doživljajih, nesrečah, zablodah, katere so mnoga doživela. Kako žalostna poročila imamo o doživljajih naših deklet v Zagrebu in Belgradu in drugod. Zato naj kliče vsem dekletom: če že morate z doma, bodite skrajno previdne.

Izseljeniška nedelja naj skuša globoko vtisniti v srce vsem, ki gredo na tuje, da vzamejo seboj svojo poštenje, svojo vero, svojega Boga, svojo vest, treznost.

Kako se naši ljudje na tujem pogosto izgube versko in moralno.

Treznost v tujini je silno resna zadeva! Kako veliko prokletstvo je za mnovega izseljenca pijančevanje.

Svari naj dekleta, ki gredo na tuje, pred pre naglimi zakoni, morda celo z drugoverci. Posledice so žalostne!

Versko naj jih opozori, da v tujini ne bodo najbrže našli svojih duhovnikov, svoje službe božje. Zato naj jih opozori že naprej, da bodo morali prinašati tudi finančne žrtve, da bodo mogli sprejemati sv. zakramente, potovati daleč, da pridejo do duhovnika, ki jih bo razumei. Ako bodo živeli v večji skupini naj jih opozori na dolžnost, da si bodo gotovo sami iskali duhovnika, mu povrnili potne stroške, da bo prišel med nje. Tako delajo vsi drugi katoliški izseljenci širom sveta v tujini. Ako bi ne hoteli ne enega, ne drugega, jim preti samo odpad od vere. Pri tem naj pa pomislijo na besede sv. pisma: „Kaj pomaga, če si človek pridobi celi svet, če pa svojo dušo pogubi.“

3. Izseljeniška nedelja naj obnovi vezi ljubezni med člani družine tu doma in onimi v tujini. Največje gorje povzroča izseljeništvu s tem, da trga najsvetejše vezi družinskega življenja. Očeta iztrga otrokom in jih naredi v sirote pri živih očetih. Trga svete zakonske vezi, ko odtrga moža od žene. Koliko žalostnih svarilnih zgledov ima vsaka župnija, ko je izseljeništvu razbilo idealno lepe družine, razbilo srečne zakone in jih morda za zmeraj raztrgalo.

Izseljeništvu iztrga starišem ljubljene otroke, jih vrže v tuje razmere, ki jim ubijajo najsvetejša čustva otroške ljubezni do starišev. Otroci gredo na tuje, puste doma revne stariše, pa v tujini popolnoma pozabijo na nje.

Da, neprestano se ponavlja po naših hišah pregovor: Izpred oči, iz srca. Šli so očetje, pa pozabili na lastne otročiče. Šel je mož, pa pozabil na svojo ženo. Šli so otroci, pa pozabili na svoje stariše! In tako dalje.

Izseljeniška nedelja, praznovana tu doma in na tujem, naj skuša te zveze pokrepiti, kjer še obstoje,

obnoviti, kjer so se pretrgale. Zato naj navduši otroke, da bodo pogosto pisali očetu na tuje, ga neprestano opominjali, da jih naj ne pozabi. Žene naj ostanejo zveste svojim možem, in pismo naj veže srca, katera je zvezala sveta zakonska prisega ljubezni in zvestobe. Stariši naj vrše svoje dolžnosti opominjevanja in svarenja tudi do otrok v tujini. Zato naj jim pogosto pišejo ljubeča pisma. Če so to do sedaj zanemarili, izseljeniška nedelja naj jih privede do tega, da bodo to zopet naredili.

Da, izseljeniška nedelja naj bo dan, ko bo iz vsake hiše, ki ima izseljenca kjerkoli z doma, šlo pismo nanj v tujino, naj bo dan pokrepitve in obnovitve svetih družinskih vezi.

4. Izseljeniška nedelja naj opozori posamezne družine in cel narod na veliko dolžnost hvaležnosti, katero imamo vsi do naših izseljencev

Zvečine so šli največ za to, da bi zaslužili in pomagali ne samo sebi, temveč tudi domačim, tudi nam tu doma. Opozori naj nas na vse milijarde, katere je narod že prejel od izseljencev. Mislimo ta dan na to, koliko naših kmetij so samo izseljeniški žulji iz tujine obvarovali propada! Koliko našim družinam so samo ti žulji ohranili streho nad glavami.

Mislimo ta dan tudi na to, da se je tega denarja držala kri naših izseljencev, da jih je veliko pri delu za ta denar poginilo, da so za te žulje trpeli, stradali in garali, da so jih mogli poslati domov.

Mislimo tudi na to, da so naši izseljenci v tujini proslavili naše slovensko in jugoslovansko ime. Škof Baraga, misijonar Pirc in drugih cela vrsta.

5. Ko nas naj izseljeniška nedelja spomni na vse to, naj pa s tem budi v nas vseh čut dolžnosti, da se jim skušamo za vse to oddolžiti s skrbjo za nje. Zato naj opozori naše oblasti, cerkveno in svetno, da žrtvujejo in store vse, da skrbje za nje, da jih čuvajo in branijo, da pošiljajo za njimi voditelje in varuhe, duhovnike in učitelje, vladne zastopnike, ki jim bodo stali na strani, skrbeli za nje in jim pomagali v tujini do vspeha.

6. Izseljeniška nedelja naj nas opozori tudi kot narod na naše dolžnosti do njih. Vzbudi naj v nas resno vprašanje: kdo so ti stotisoči, ki so raztreseni širom sveta kot naši izseljenci? da so to naša kri, naši bratje po veri in narodu. Vsako slovensko srce na tujem je košček Slovenije na tujem. Vsaka slovenska izseljeniška nasebina je samo košček naše domovine na tujem. Zato smo dolžni za nje skrbeti, kakor skrbimo za se tu doma.

Opozori naj nas na izseljence kot na našo izgubo. Veliko večji narodi pa toliko skrbje za svoje izseljence, da bi si jih ohranili, da bi jih ne izgubili. Naj mi, tako majhen narod, ne skrbimo za nje?

Zato naj izseljeniška nedelja opozori na naše izseljence voditelje države in naroda, naše urednike, literate, naše organizacije! Vsi, prav vsi, kakor posamezniki, tako kot skupina se moramo zanimati za nje, delati zanje, žrtvovati za nje; da jim pomagamo, kjer, kakor in kolikor se jim največ pomagati da.

7. Izseljeniška nedelja je tudi prava misijonska nedelja. Tu gre za ohranjenje sv. vere stotisočev lastnih bratov. Smešno bi bilo, če bi skušali žrtvovati, moliti in delati za spreobrnjenje poganov, če bi pa pri tem zanemarili lastne domače brate in sestre, če bi pustili, da nam pri tem stotisoči lastnih bratov od-

da pomagamo zlasti „svojim domačim po veri“: Da, pravi celo, da bi bili slabši od nevernikov, če bi za domače ne skrbeli. Cele družine, da, cele naselbine nam versko odpadajo, pa bi mi mogli in smeli držati roke križem in vse gledati brez sočutja? Radi pomankanja duhovske skrbi se nam fantje in dekleta poročajo nekatoliško, versko ginejo in propadajo ti-soči, in nas bi to ne bolelo?

Zato nam hoče izseljeniška nedelja klicati: molite, žrtvujte, delajte za ohranjenje vere tisočev vaših lastnih bratov in sestra, ki versko žalostno poginjajo.

8 Izseljeniška nedelja hoče končno opozoriti cel narod tudi na dejstvo, da je za vse to delo, vso to skrb in varstvo naših izseljencev potrebna organizacija, ki v imenu naroda vrši vse to veliko delo. Tako or-

ganizacijo imamo, ki je Družba sv. Rafaela. Zato naj ta nedelja opozarja vse na dolžnost, da smo vsi člani te družbe, da jo vsi podpiramo in ji damo za to veliko delo potrebnih sredstev in sodelovanje. Če katera organizacija, bi morala Družba sv. Rafaela šteti med svoje člane cel narod. Nihče bi tu ne smel manjkati.

Zato naj kliče vsem: Vsi v Družbo sv. Rafaela! Vsi v družbo, ki vrši za vas in v vašem imenu to veliko narodno in misijonsko delo za naše po svetu razkropljene brate! Za se damo, za se žrtvujemo, ako damo in žrtvujemo za to družbo. Družba sv. Rafaela šteje danes komaj nekoliko sto članov! Kje so drugi domoljubi in rodoljubi? Kje je tu cel narod?

Izseljeniška vedelja ima tu še veliko dela. Dal Bog, da bi ga kmalu izvršila.

P. Kazimir Zakrajšek:

Za srečo v nesrečo

Žalोगra iz slov. izseljeniškega življenja v treh dejanjih.

OSEBE:

Janez, mlad krepak slovenski kmet.

Franca, njegova žena.

Janček } v prvem dejanju { 12 let } v tretjem dejanju
 Francka } 10 let } vsi 6 let starejši.
 Jožek } 8 let }

Gospod kapian.

Dolinar, ameriški slov. salunar (gostilničar).

Alice, njegova hčerka.

Točaj.

Minka, njegova služkinja.

Tone

Lojze } slovenski izseljenci v Ameriki.

Franca

Voznik

Med prvim in drugim dejanjem pet let;
 med drugim in tretjim eno leto.

PRVO DEJANJE.

Pozorišče. — Sveti večer. Kmečka soba. Velika peč v kotu. — Na beli mizi podprtniki z belim prtom zagrnjeni. Pred njimi križ z rožnim vencem. — V kotu jaslice. Pred jaslicami otroci. Janček ureja jaslice. Francka striže ovčko. Jožek jih lepi na tršico. Stara mati na klopi pri peči z rožnim vencem v roki.

Prvi prizor.

Stara mati, Janček, Francka, Jožek. Pozneje Janez in Franca. Predno se zastor dvigne, otroci pojo: „Poglejte čudo se godi...“ Zastor se sredi pesmi počasi dvigne.

Stara mati. Kako lepo ste zapeli.

Janček. Poglejte, stara mati, kako bodo lepe. (Pokaže jaslice, jih ogleduje).

Stara mati. Pa so res lepe! Tako lepih pa še nobeno leto nismo imeli.

Janček. Po celi vasi tako lepih ne bodo imeli, to vam rečem.

Francka. Saj jih tudi ne smejo!

Janček. Smejo jih že, pa jih ne znajo.

Stara mati. Janček, ne smeš biti tako bahav.

Janček. Nič bahav. Če je pa res.

Jožek. Trgovčev Dušan mi je rekel, da bodo imeli najlepše v vasi.

Francka. Kakšne pa bodo?

Jožek. Kupljene. Zložljive so. Kar raztegnejo se, pa stoje.

Janček. A, take? Take sem pa videl oni dan v Ljubljani. Lepe so res, pa naravne niso.

Francka. Take že niso bile, kakor so bile v resnici.

Janček. Prav gotovo ne. Naše so pa prav take, kakor so nam gospod kaplan v šoli pravili, da so bile tiste, kjer je bil Ježušček rojen. Le poglej ta naš hlevček!

Stara mati. Če so lepše, ali ne. Gotovo bo pa Ježušček vaših bolj vesel, ker ste mu jih naredili sami in z veselim srcem. On pa na srce gleda.

Zvonovi zvone.

Janez in Franca (vstopita. Janez nosi lonec s kadi-lom. Franca kropi. Mrmraje molita.)

Otroci (pri njihju vstopu sklenejo roke in stoje čakajo, da odideta).

Janček. Imaš še kako ovčko? Tu je še prazno.

Francka. Še to le imam.

Janček. (postavi jo v mah). Kakor nalašč za tukaj.

Jožek. (gre k stari materi.) Stara mati, pogledjte, kako so lepe!

Stara mati. Pa so res.

Drugi prizor.

Prejšnji. Franca in Janez.

Janez (vstopi in sede k peči).

Janček (gre k Janezu): Atek, pojdite pogledat, kako so lepe. Tako lepih nisem še nikoli naredil. (Ga pelje za roke k jaslicam)

Francka. Saj jih nisi sam. Jaz sem jih pa nastrigla.

Janez (gre k jaslicam in jih ogleduje). Vsi ste jih delali! Pa so res lepe. Samo ta le pastirček mora tu sem. (Ga prestavi.) Vidiš, precej je lepše.

Franca (vstopi s skledo z večerjo): Pospravite z mizice. Nocoj ne smemo jesti pri veliki mizi. Nocoj je Ježuščkova. Podprtniki so na nji, ki ga pomenjajo.

Otroci (pospravljajo stvari z mize).

Franca. Tako, sedaj pa vsi k večerji!

Vsi sedejo in jedo vsi iz ene sklede.

Janez (predno začno): Saj molili smo že preje.

Stara mati. Lani je bil še oče z nami. Letos... (Si obriše solze).

Franca. Prihodnje leto bomo pa še bolj sami. (Si obriše solze.)

Stara mati. Janez, nikar ne hodi! Ostani doma!

Janez. Saj veste, mati, kako je.

Franca. Toliko ga prosim, naj nikar ne gre, bomo že kako.

Janez. Kako bomo? Povej!

Franca. Bo že Bog pomagal.

Janez. Saj jaz tudi tako vem, da bo. Toda Bog po-

maga tistemu, ki si sam pomaga. Iz nebes nam ne bo vrgel denarja, da dolg plačamo.

Stara mati. Toliko let so ljudje živeli brez Amerike, zakaj bi sedaj ne mogli?

Janez. Mogli ali ne mogli. Saj veste, mati, kako je pri nas, da se nam hiša nad glavo podira.

Franca. Bomo raje stradali, samo doma ostani!

Janez. Stradali bi že. Pa če nas Špan požene iz hiše in grunta?

Stara mati. Špan bo počakal, bo moral počakati. Saj je očetu obljubil, ko mu je posodil.

Janez. Saj sem vam povedal, kaj mi je pred mesecem rekel.

Stara mati. Ga bom šla še jaz prosit. Mora počakati.

Janez. Vi ga ne poznate. Do velike noči zahteva vsaj dvajset tisoč. O kresu pa še dvajset. Kje naj jih pa vzamem?

Sara mati. Janez, boš videl, da ga bom preprosila.

Janez. Nič ga ne boste preprosili.

Vsl (*končajo z jedjo*).

Franca. Otroci, sedaj pa spat. Ob enajstih vas bom že poklicala.

Jožek. Mamica, kaj ne, da bom tudi jaz šel k polnočnici?

Janez. Drugo leto, Letos ši še premajhen. Prehladil bi bi se. Sneg in mraz je zunaj.

Jožek. Atek, naj, no, grem. Prosim lepo.

Franca. Kar spat pojdi. Bomo že videli.

Otroci (*poljubijo Janeza in Franco. Stari materi šežejo v roke*): Lahko noč.

Stara mati. Pa na večerno molitev ne pozabite!

Jožek (*ko poljubi Franco*): Kaj ne, mamica, da bom šel?

Franca (*ga poboža po glavi*). No, le spat pojdi. Bom že videla.

Otroci (*odidejo*). Lahko noč.

Tretji prizor.

Prejšnji brez otrok.

Stara mati in Janez sedeta na klop k peči.

Franca (*odnese skledo in žlice*).

Stara mati. Janez, lepo te prosim, ostani doma.

Janez. Kako ste čudni? Ali grem rad?

Stara mati. Zato pa ostani.

Janez. Veliko sem premišljal predno sem kupil vozno karto za parnik. Pa bolj ko sem premišljeval, bolj sem videl, da je to edina rešitev.

Stara mati. Pomisli, Amerika je daleč.

Janez. Če za druge ni, tudi za mene ne bo. Ne rečem, skrbi pa tudi mene. Prav težko grem. Pa dolg je dolg. Kakor brezno je. Vedno vanj mečeš, pa nikoli ni poln.

Stara mati. Saj rajni ni zapravljaj. Nesreča! Pogoreli smo. Kaj mu je kazalo drugega, kakor zadolžiti se. Ko bi ne prišle še druge nesreče, ko je žival poginjala, pa še bolezen, pa bi se vse plačalo. Pa še les je ceno izgubil.

Janez. Saj nič ne očitam. Sam sem videl, kako je bilo. Zato pa vidim, da mi ne kaže drugega kakor Amerika.

Franca (*vstopi pri zadnjih besedah. Sede na klop k Janezu*).

Stara mati. Cele noči ne spim, tako me skrbi.

Janez. Saj mene tudi. Pa ne vidim drugega izhoda, kakor da grem na tuje in tam zaslužim in rešim grunt.

Franca. Ali misliš, da boš res toliko zaslužil?

Janez. Zakaj so pa drugi? Poglej Jernačevega! Poglej Smoletovega! Poglej vse druge! Nekateri so bili tu še zapravljevci, sedaj pa veliko pošljejo.

Franca. Naj le, Ti pa doma ostani!

Janez. Da, pa pustim in gledam, kako nas bo Špan pognal po svetu, da bomo berači. Ali boš šla od hiše do hiše prosit? Kam pa naj greš? kam? kar povej. Pa na otroke misli.

Četrti prizor.

Prejšnji, kaplan.

Kaplan (*vstopi*). Dober večer. Ste že povečerali?

Vsl. Dober večer Bog daj. Smo že.

Janez in Franca (*vstaneta in postrežeta gospodu s stolom*). Sedite, gospod kaplan.

Kaplan (*sede*). Ne zamerite, da vas na sveti večer motim.

Janez. Kaj bi motili? (*sede k peči nazaj*).

Stara mati. Kaj bi motili? Veseli smo, da ste prišli.

Kaplan. Nocoj se ne spodobi obiske delati. Vendar...

Janez. Vselej smo veseli, kadar pridete.

Kaplan. Jutri zjutraj že odidete, Janez, v Ameriko. Ne bom imel časa, da se še enkrat od vas poslovim, me pa ni strpelo, da bi nocoj ne prišel po slovo. Janez, prav neradi vas pustimo.

Janez. Saj ne grem rad.

Franca. Toliko ga prosim, naj ne gre, pa noče vbogati.

Stara mati. Oh ta nesrečna Amerika! Kako me boli srce.

Kaplan. Janez, dajte se pogovoriti in ostanite.

Janez. Gospod kaplan, kako bi rad. Pa kaj, ko me toliko skrbi prihodnost. Premišljeval sem in premišljeval pa...

Franca. Od kar je ta Dolinarjev prišel domov iz Amerike, je začel misliti na Ameriko. Kaj ga je bilo treba domov?

Janez. Kaj me bo Dolinar spravljal? Sam sem ga šel prosit, da mi je posodil za pot in da me bo seboj vzela. Še Bog, da je prišel, da nam je pomagal.

Franca. Samo Dolinarjevi dolarji so te premotili. Baha se ž njimi, kakor bi bil denar vse.

Janez. Kako čudno govoriš.

Stara mati. Samo Dolinarjev ti je glavo zmešal.

Janez. Kako sta čudni. Kakor da bi ne vedli, kako je pri nas.

Franca (*vzdihne globoko, žalostno*). Vem, vem. Vendar Bog bo že pomagal.

Kaplan. Janez, kar ostanite. Bom skušal še jaz pomagati, kolikor bom mogel, da najdemo denar.

Janez. Hvala lepa. Pa kaj, če ga dobiva? Nov dolg bo. Saj je vse eno, pri kom imam dolg. Špan mi je naročil, da mu do svetega Jurja plačam dvajset tisoč, o kresu pa še ostalo. Kje naj dobim. Tam bom pa zaslužil že toliko, da bom vsaj del plačal.

Del mi bo pa Dolinar posodil, pa mu bom v Ameriki vračal. Dolinar pravi, da bom v dobrem letu lahko vse plačal.

Kaplan. In vendar, Janez! Poglejte kako vas je škoda za tujino. Tak možak ste.

Janez. Kaj me bo škoda? Kaj pa sem?

Kaplan. Veliko, veliko ste za nas vse! Če drugega ne, pogledajte ženo, mater in otroke!

Janez. Saj ravno samo na nje gledam, ko grem. Ko bi na nje ne bil mislil, bi pa ne šel. Sicer pa saj ne grem za dolgo. Par let, da dolg poplačam, pa se vrnem. Potem bomo pa že kako živeli.

Kaplan. Misliš, Janez? Ali niso vsi, ki so šli tako govorili? Pa koliko jih je še nazaj prišlo?

Janez. Jaz pa ne bom tako.

Kaplan. Janez, naša izseljenska skušnja nas uči drugače! Prav žalostno. Tujina nam požira slovenska srca in vbija slovensko dušo. Kakor pijavka nam pije našo najboljšo narodno kri. Prazni nam naše kmetije! Pa kaj nam da zato? Res pošiljajo izseljenci domov denar. Pa kaj denar, ko nam pa pri tem gine naš narod?

Janez. Mene pa tujina ne bo ubila! Saj sem človek. Imam družino.

Kaplan. Bog daj, da bi vas ne! Molili bomo za vas tu doma, da se vrnete tak, kakor greste. Toda pogledajte vse naše hiše, ki imajo Amerikance! Pogledajte, koliko razbitih družin imamo! Žene se pogosto tu izgube, možje pa tam.

Janez. Jaz se pa ne bom. To so zvečine taki, ki že doma niso bili Bog ve kaj. Drugi so pa tudi v Ameriki dobri in se jim dobro godi.

Kaplan. Janez, Bog vam pomagaj! Toda vedite, človek je človek. Tudi vi niste iz drugačne moke, kakor so drugi.

Janez. Res je! Pa upam, da mi bo Bog pomagal.

Kaplan. Bog vam bo že pomagal, to je res. Samo če ne boste tudi vi nanj pozabili tam na tujem, ko boste sami, brez družine, brez svoje cerkve in brez dušnih pastirjev!

Stara mati. Janez, poslušaj gospoda kaplana in ostani. Mene kar tako srce boli, da se ne bo dobro izteklo.

Kaplan (vstane). Janez, zelo me boli, da greste. Če mogoče, premislite se in ostanite doma! Tudi jaz bom molil za vas, da boste naredili to, kar je božja volja. Vesel bom, ako pridete jutri k meni, pa mi poveste, da ste razvezali svoje punkle in ostali doma. Če pa res na vsaki način hočete in morate iti, pa, Janez, z Bogom (*seže v roke*)! Ostanite zvesti svojemu Bogu nad seboj, svoji ženi in družini, katero zapuščate, svoji stari materi tu doma, in svojemu narodu.

Obe ženski glasno jokati.

Janez. Gospod kaplan, ne bojte se za me. Prav lepa hvala za vso naklonjenost.

Kaplan (odhaja). Pa večkrat pišite!

Janez. O, tisto pa, tisto. Pogosto bom pisal.

Kaplan (med vrati). Pa kmalu nazaj domov! Največ tri leta. Lahko noč vsi skupaj! In srečne praznike.

Franca. Ej žalostni in nesrečni bodo za nas, žalostni!

Stara mati. Pa še kako! Moj Bog, da sem to doživela.

Peti prizor.

Prejšni brez kaplana. Dolinar.

Stara mati. Janez, ubogaj gospoda kaplana, pa ostani! Lepo te prosim.

Franca. Nič se za nas ne boji! Če bo treba stradati, pa bomo, samo skupaj ostanimo.

Janez. Pa po svetu naj nas preženo z grunta in hiše, kaj ne?

Dolinar (vstopi). Dober večer.

Vsi. Dober večer.

Dolinar (seže vsem v roke). Vesele praznike.

Franca. Kako bodo veseli, ko pa Janez odhaja?

Dolinar. Ej par let boste že potrpeeli brez njega. Zaslужil vam bo. Saj se bo lahko vrnil, kadar se bo hotel. Sicer pa mislim, da ne bo treba. Še vedve bosta prišli za njim.

Stara mati. Kam naj grem stara ženska?

Dolinar. Koliko je prišlo tja še starejših, pa so srečne.

Stara mati. O, jaz pa že ne bom. V grob bom šla, v grob.

Dolinar. Ej, kaj bi na grob mislili, saj ste še trdni.

Stara mati. Trdna, kaj bom trdna? Star človek ni noben trden. Od danes do jutri sem.

Dolinar. Saj ni tako hudo. Pa če vi ne, mati, Franca bo pa gotovo še v Ameriki.

Franca. Nikoli.

Dolinar. Pa če bo Janez pisal po vas, boste vendar prišli?

Franca. Nič. Če Janez gre, mora kmalu nazaj. Za nas je ljuba slovenska zemlja dobra. Tu delajmo in tu trpimo in si tu skušajmo narediti Ameriko.

Dolinar. Danes so drugačni časi. Pogledajte mene!

Franca. Vi ste pa odšli še kot fant. Janez je pa oženjen.

Dolinar. Koliko mož je že odšlo.

Franca. Da, pa za koliko bi bilo bolje, da ne bi!

Dolinar. Sicer pa, Janez, prišel sem ti povedat, da moramo takoj nocoj odriniti. Voz je že pripravljen. Agent mi je pisal, da moramo še nocoj od doma, da bomo jutri zjutraj o pravem času na vlak. Jutrašnji vlak pride prepozno v Ljubljano.

Franca (glasno zajoka). Oh, moj Bog.

Janez. Kako to? Nocoj je sveti večer. Nič rad ne potujem.

Dolinar. Res je malo nerodno. Tudi jaz bi raje nocoj doma ostal. Pa če se ne da, se pa ne da. Moramo!

Stara mati (jokaje). Janez lepo te še enkrat prosim, ostani doma. Ne boš srečen, če na sveti večer odhajaš. Jutri še pri maši ne boš mogel biti. Pa tak praznik.

Dolinar. O, v Ljubljani bo dovolj časa za kolikor maš bo hotel.

Franca (joka).

Dolinar. Kaj boste jokali. Saj ne bo umrl.

Franca. Toliko, kakor če bi umrl; ali pa še hujše.

Stara mati. Za me gotovo še hujše. Raje bi ga videla na parah, kakor da gre.

Dolinar (seže Franci v roko). Z Bogom! Pa srečno. Nič ne jokajte, Franca! Veseli bodite! Saj veste, kako je pri vas. Janez mi je pravil. V Ameriki bo dobro zaslužil in kmalu nazaj prišel, če ne boste vi za njim. (*Seže stari materi v roke.*) Kar potolažite se, mati. Vse bo prav! Pa z Bogom! Janez, takoj pridi, da ne bomo čakali. (*Oide.*)

Janez. Pridem.

Šesti prizor.

Prejšnji brez Dolinarja.

Stara mati. Oh, le kaj nam je bilo tega treba?

Janez (odide v sobo na levi. Takoj se vrne oblečen in s kovčekom).

Stara mati in Franca (glasno zajokati).

Franca. Še od otrok se poslovi, Janez.

Janez (gre nazaj v sobo na levi. Iz sobe se začuje otroški jok in klici: „Atek, atek“). Vrne se in si briše solze).

Janez (objame mater). Z Bogom, mati!

Stara mati. Oh, otrok moj! (*Ga prekriža na čelu*) Bog te spremljaj na vseh tvojih potih, da bi bil srečen in se srečno vrnil nazaj. Boga in Marije ne pozabi!

Janez (*si briše solze*). Mati, nikoli! (*Objame Franco*)
Z Bogom, ljuba žena! Skrbi za otroke!

Franca. Janez! (*Se nasloni na steno in joka glasno*.)

Dollnar (*vstopi*). Janez, kratko naredi! Se mudi!
(*Vzame Janezov kovček in gre*.)

Janez. Z Bogom! (*Brisoč si solze odide. Mea vrati postoji in gleda nazaj*.)

Zastor.

Otroci, ko zastor počasi pada priteko in sobe v spalnih oblekah steko kriče za njim: „Atek! Atek!“

II. DEJANJE.

Pozorišče. Stranska soba Dolnarjevega saluna (gostilne) v Ameriki. Vrata na levi in desni. Stene brez spik. Zanimarij na soba. — Zadnja stena iz belega blaga. (Lahko se kar rjuhe spno.) — Več gostilniških malih miz s stoli. — Polmrak v sobi. — Za kulisami kdo igra na kak instrument, ali morda poje „Tiha luna, jasno sije duh moj misli na svoj dom“. — Zagrinjalo se ob začetku pe mi počasi dviga.

Prvi prizor.

Janez, Stara mati, Franca, Janček, Francika, Jožek.

Janez (*spi in smrči pri mizi v kotu*).

Ko petje vtihne, še bolj temno. Zadnja bela stena se počasi odpre. **Zadaj pozorišče**. Stena domače hiše kot v prvem dejanju. — V enem kotu sedita stara mati in Franca. — V drugem otroci delajo jaslice, kakor v prvem dejanju. Pojo: „Poglejte čudo se godi...“
Mati in Franca si med pesmijo večkrat brišeta solz.

Janček. Mamica, zakaj pa ateka tako dolgo ni domov?
Franca (*glasno zaihti*).

Franca. Kako bi rada zopet ateka videla! Oh, ko bi nocoj prišli, da bi videli naše lepe jaslice! Kako bi bila srečna!

Stara mati (*glasno zaihti*).

Jožek (*steče k Franci. Se ji nasloni na naročje. Zazoka*). Mamica, ne jokajte! Jaz vas ne morem videti jokati. Saj bom prosil Ježuščeka, da nam vrne ljubega ateka.

Franca (*mu pogladi lase. Žalostno pogleda proti mizi, kjer Janez spi. Razprostire prošeče roke proti njemu*). Janez!

Otroci (*stegnje roke proti Janezu*). Atek! Atek! Ljubi atek! Vinite se k nam domov! Kako žalosten je sveti večer brez vas.

Stena pada počasi. Otroci drže cel čas roke stegnjene proti njemu. Franca in stara mati ga žalostni gledata. Božični zvonovi zvone.

Opomba. Ako bi bilo nemogoče vprizoriti ta prizor s tako steno, se naj pozorišče za trenutek popolnoma stemni. V temi pridejo vsi v sobo in se postavijo vsak v en kot. Jaslice se prineso. Vse vprizore, kakor zgoraj. Na koncu se zopet popolnoma stemni in vsi odidejo in odneso jaslice.

Drugi prizor.

Janez sam. Dollnar.

Janez (*se probudi. Mane si oči*). Take sanje! (*Vstane*) Saj res! Sveti večer je nocoj! (*Se pretegne in zazdeha*) Preveč sem se ga zopet navlekel. Prokleta pijača! (*Gre zamišljen sem in tja*.) Pa te sanjel! Kakor bi bilo vse živo pred menoj... Bah! Neumnosti! (*Zakliče skozi vrata na desno*) Dollnar, prinesi ga kozarček. Žeja, žeja.

Dollnar (*za kulisami*). Precej, precej Janez.

Več glasov plivcev iz saluna. „Dobro zdravje!“ (*Se čuje trkanje s časami*.) „Le pij!“ „Dollnar, še enega!“ „Na zdravje!“

Lojze (*za kulisami*). Halo, Janez. Sem pojdi! Nocoj Frank plača.

Janez (*skozi vrata*). Le naj! Doma bo pa zopet črez metlo skakal. Mu bo že stara pokazala zapravljati denar. Hahaha.

Več glasov (*za kulisami*). Hahaha.

Glas (*za kulisami*). Kaj? mene bo stara? Pa mene? Samo poskusi naj?

Janez (*porogljivo*). Te je že, pa to bo še. Le lepo domov pojdi!

Dollnar (*z belim predpasnikom. Prinese na taci kozarček žganja in čašo vode*). Dolgo si jo vlekel, Janez.

Janez. Pa ga je bilo res malo preveč.

Dollnar. Le privošči si ga. Saj si ga za svoje.

Janez (*mu plača*). Tako se govori!

Dollnar (*spravi denar. Odhaja nazaj*). Kako pak! Saj zaslužiš.

Janez. Hu! Žejen sem pa tako! (*Izpije kozarček in čašo z vodo*) Ha, kako se je prilegel. (*Zakliče v salon*) Dollnar, še enega!

Dollnar (*za kulisami*). Precej. (*Prinese kakor preje*.)

Janez. Ko bi ne bilo te preklicane žeje.

Dollnar (*postavlja pijačo predenj*). Žeja je dar božji, Janez. Ali ne veš tega?

Janez. Seveda za te. Za nas pa pokora. (*Plača*.)

Dollnar (*spravlja denar*). Tako vsem koristi. (*Odide*.)

Janez (*izpije pijačo v dušku*). Aha! Bo že! Malo bolje je že. (*Se pretegne in zazdeha. Pogleda na uro*.) O, že osem! Dolgo sem jo vlekel. (*Gre sem in tja*.) Pa te sanje! Saj res! Peti sveti večer je že od takrat...! Pa bi bilo res bolj prav če bi zopet domov pisal... Da, da... Drugače bo treba začeti... Tako ne sme več naprej... Kam sem pa zašel?... Doma imam ženo... otroke... mater...

Tretji prizor.

Janez, Martin.

Martin (*vstopi*). Halo, Janez!

Janez. O, Martin! Kaj pa ti? Tebe pa že dolgo nisem videl. Kako da si ti enkrat zašel v salun? Saj ga sovražiš kot hudič cerkev.

Martin. Kaj ga bom sovražil? Trgovina je trgovina. Samo to je pa res, da me saluni ne vidijo veliko.

Janez. Preveč varčuješ, Martin, preveč!

Martin. Kaj bom preveč varčeval, ko je pa tako malo, kar se da spravljati. Saj veš, kako slabo zaslužno.

Janez. To je že res. Vendar pa toliko že še zaslužno, da si ga sem pa tja lahko malo privoščimo.

Martin. Veš, Janez, jaz pa mislim, da je neumno težko zaslužene groše proč metati.

Janez. Saj jih ni treba proč metati. Malo si pa delavec vendar lahko privošči. Saj garamo.

Martin. Da, ko bi si ga res samo malo privoščili, bi naj že bilo. Pa kaj, ko je v salunu tako težko držati ta malo. Prerado gre črez „šnorico“.

Janez. Kaj pa je, če si ga človek sem pa tja malo preveč naloži. Saj drugega dobrega itak nimamo na svetu.

Martin. Kakšno dobro pa je to, če si pijan kot žival, če denar zapravljaš, drugi dan si pa vrh vsega tega še bolan?

Janez. Martin, ti si še ves pobožnjaški, kakor si prišel iz stare domovine.

Martin. Kaj bom pobožnjaški? Samo tako neumen nisem, da bi delal samo za salunarje. Doma imam zadolžen grunt in družino. V Ameriko sem prišel,

da bom hitro kaj zaslužil, potem pa hajd, domov k družini. Vidiš, to je vse moje pobožnjaštvo.

Janez. Martin reci, kar hočeš, velik nazadnjak si še.

Martin. Če je tako življenje, kakor ga imam jaz, če je treznost nazadnjaštvo, in če je nazadnjaštvo, ker varčujem in pridno domov pošiljam na dolg, Janez, potem pa prav rad priznam, velik nazadnjak sem. Veš, pa tudi tebi bi vsaj malo tega nazadnjaštva prav nič ne škodilo.

Janez. Martin, saj sem rekel, da si še ves neumen.

Martin. Je vprašanje, kdo je bolj neumen, ali ti ali jaz? Doma imaš lep grunt, dolg si izplačal, dobro družinico imaš, mater imaš še živo, tu pa tako živiš.

Janez (jezno). Kako živim? Kaj? Kako?

Martin (zbadljivo). I, kako? Saj sam bolje veš kot jaz. Pravijo, da te težko kdo vidi treznega.

Janez (jezno). Kaj pa komu to mar? Če ga pijem, ga pijem za svoje.

Martin. O, prav nič, prav nič! Delaj, kakor hočeš, saj si star zadosti! Mene pa tudi pusti, da delam, kakor jaz hočem. Toliko ti pa rečem, Janez, škoda te je. — Sicer pa, kar kratko narediva.

Janez. Kaj pa hočeš?

Martin. Jutri je božič, kakor veš. Pa sem bil v mestu pri angleškem župniku glede svete maše za našo gozdarsko naselbino. Izposloval nam je od kompanije, da bomo jutri vsi lahko šli k maši v mesto. Kompanija bo poslala v gozd železniški stroj. Vendar pa mora nočoj vedeti, koliko nas bo, da ve koliko voz naj pripne. Telefonično moram še nočoj sporočiti g. župniku. Boš ti šel?

Janez (porogljivo). Hahaha! K maši? Jaz, pa k maši? Dve leti že nisem bil, pa tudi ne vem, če bom še sedaj šel. Po kaj pa naj grem? Kaj nam pa duhovnik v cerkvi da?

Martin. Janez, veliko, veliko! Da, vse, česar ti najbolj potrebuješ.

Janez (norčavo). Tako? Kaj pa najbolj potrebujem? Povej mi no, Martin!

Martin (odločno in resno). Janez, pameti! Lepih naukov za življenje.

Janez (zaničljivo). Kaj nam je pa delavcem duhovnikov in cerkve treba.

Martin. Treba, treba. Ravno tega najbolj! Pa še kako. To je ravno naša največja nesreča tu v tujini, da živimo v teh gozdovih kakor zveri, brez vsake izobrazbe, brez vsake vere in vsakega poduka. Ni čuda, da je tako.

Janez (zbadljivo). Glejte ga, glejte, pridigarja! Martin, kje si se pa tako lepo naučil?

Martin. Ko bi mi to imeli tukaj, pa bi ravno ti, Janez, morda danes ne bil tak, kakoršen si.

Janez (jezno). Kakšen pa sem? Hinavec, le sebe glej!

Martin. Ne bom se s teboj prepiral. Kot ožjega rojaka in prijatelja iz mladih let, sem te posvaril. Pa če nočeš...

Janez. Ti mene čisto pri miru pusti!

Martin. Saj te tudi bom. Toda zapomni si, družčina, v katero si sedaj zašel, bo tvoja nesreča. Dober mož si bil preje.

Janez (v zadregi). Kaj sedaj nisem?

Martin. Saj veš, kaj se že o tebi govori. Oženjen si, pa...

Janez (srdito). Kaj to tebi mar? (Dvigne pest.)

Martin (se obrne proti vratom). Saj sem rekel, da delaj, kakor hočeš. (Med vrati se obrne nazaj.) Saj

res. Skoraj bi bil pozabil. Pismo imam za te. (Mu da iz žepa pismo.) Naši so mi danes pisali, pa je bilo tole pismo zate priloženo. Pišejo mi, da me žena prosi, da ti ga osebno izročim.

Janez (vzame pismo in čita naslov). Kaj ne ve za moj naslov, da mi po tujih osebah pošilja pisma?

Martin. Našim je povedala, da ji že dve leti na nobeno pismo ne odgovoriš.

Janez (jezno). Kaj ji bom odgovarjal? Sem za menoj naj bi bila prišla, kakor sem ji pisal in denar poslal za pot!

Martin. Našim je povedala to. Pa pravi, da radi tvoje stare matere ne more. Kaj naj jih sedaj zadnje ure pusti samih doma?

Janez. Saj si lahko dobe kako žensko, da jim bo postregla.

Martin. Janez, vesel bodi, da hoče tako skrbeti za tvojo mater. Dolgo itak ne bodo. Pa ti domov pojdi!

Janez. Jaz domov ne grem več.

Martin. Ker si neumen. Le prečitaj tiskano pismo, ki ti ga gotovo žena pošilja, kakor ga meni moja žena Neka družba sv. Račaela v Ljubljani je izdala posebno tiskano pismo na nas slovenske izseljence. Janez, preberi ga in dobro premisli, pa boš videl! Sicer pa moram iti. Toraj Janez, ti ne greš jutri!

Janez. Jaz ne grem nikamor.

Martin (odhaja). Kakor hočeš.

Janez (se hitro premisli). Ali bi pa šel? Da, šel bom. Martin, da, napiši me! Grem! V mesto, seveda. K maši ne.

Martin (med vrati). Janez, glej, da enkrat ne boš še britko obžaloval to svojo neumnost.

Janez (ga poriva skozi vrata). Le, pojdi, pobožnjak hinavski. Jaz delam, ker sam hočem! To tebi nič mari!

Četrti prizor.

Janez, Alice, Dolinar.

Janez (jezno). Kaj bo meni pridigal? (Hodi jezno sem in tja. Sede k mizi, vzame iz žepa pismo in ga odpre.)

Alice (priteče iz desne z velikim zavojem, v katerem je velika „punčka“). Glejte, glejte, kaj mi je prav kar Božiček prinesel. Kako je lepa. Hahaha.

Janez (gleda zavoj). Pa je res lepa.

Alice. Hahaha. Pa kako lepe očke ima. Pa kako lepe oblike.

Janez. Res, krasna je.

Alice. Ali je Božiček tudi pri vas otrokom prinesel tako lepe punčke?

Janez (v zadregi). Pri nas? Saj jih nimamo.

Alice (zvedavo). Ne? Res ne?

Janez (v zadregi). Sicer pa ne vem. Daleč so tam v stari domovini?

Alice (začudeno). Daleč v stari domovini? Vi ste pa tukaj? Jaz bi pa mojemu ateku že ne pustila, da bi šel tako daleč od mene.

Dolinar (vstopi s pijačo).

Alice (steče k njemu veselo). Atek, atek, poglej, kako lepo punčko mi je prav kar Božiček prinesel. Pa tebi je tudi veliko stvari prinesel. Mamica je rekla, da takoj gori pridi, da boš videl.

Dolinar (postavlja pijačo pred Janeza). Res? Tako bom šel.

Alice (*ga vleče za roke*). Takoj moraš! Kar z menoj moraš. Mamica je rekla.

Dollnar (*jo objame*). No, pa pojdiva! (*Odideta*.)

Peti prizor.

Janez.

Janez (*gleda zamišljen za njima. Slednjic si obriše solzo z oči. Odpri pismo. Čita tiho najprej tiskano pismo Družbe sv. Rafaela. Vstane*). Pa res lepo pišejo. (*Gre sem in tja*) Da, prav lepo! (*Čita glasno*). „Dragi oče v tujini! Danes tu doma tvoji otroci mislijo na te in hrepene po tebi. Njih srca so danes pri tebi. O, ali ne bo tudi tvoje srce letošnje božične prišlo k njim? Kajne, da jim boš tudi ti pisal iz tujine in objednem sklenil, da se čim prej vrneš k njim domov? Ti si njih oče, potrebujejo te.“ (*Gre zamišljen sem in tja*.) Kakor nalašč za me. (*Sede. Se zamisli. Zopet si obriše solze. Vzame v roke pismo žene, ga tiho čita. Potem glasno*). Tvoja zvesto te ljubeča žena Franca. (*Vstane, gre sem in tja. Pogleda zopet pismo in čita glasno*). „Zakaj nam nič ne pišeš? Ko bi ti vedel, koliko z materjo prejkava za teboj. Janez, pridi domov! Dolg si poplačal. Otroci so zrastle. Lepo bomo živeli. Da bi za teboj prišla? Janez, kako naj pustim oslabeo mater samo zadnje dni življenja? Sicer pa kaj bi se potikali po svetu, ko imamo pa tako lepo domačijo. Lepa je naša slovenska zemlja . . . Pridi!“ (*Se globoko zamisli. Si obriše solze*). Naka! Tako ne sme več naprej. Še nocoj jim bom pisal. (*Sedi globoko zamišljen in drži pismo žene pred seboj, kakor bi ga čital*.)

Šesti prizor.

Janez, Minka.

Minka (*vstopi tiho. Vidi Janeza in pisma na mizi. Gre tiho za njim. Se skloni, da bi čitala črez rame skrivaj, kaj bere*).

Janez (*jo začuti, se zgane, jo pogleda, pa hitro spravi pismo v žep*).

Minka (*poredno*). Sem že videla.

Janez (*mrzlo*). Kaj hočeš?

Minka. O nič, nič! Samo vprašat sem te prišla, če ti naj prinesem večerjo?

Janez. Ne bom nič večerjal!

Minka (*norčavo*). Glejte, glejte, kako je pa postal spokoren.

Janez (*osorno*). Pusti me.

Minka. Tako? Tak si nocoj? Kaj pa ti je?

Janez. Kaj ti mari!

Minka. Kaj mi mar? To vprašuješ ti? Saj sem videla. Babnica iz stare domovine ti je pisala, kaj ne?

Janez. Kaj pa tebi to mar?

Minka. No, no, le počasi! Saj veš sam, koliko mi je lahko mar. Boš morda še malo jokcal nocoj? Daj, daj, fantek! (*Sili vanj*.)

Janez (*vstane*). Saj sem ti rekel, da me pusti nocoj.

Minka (*užaljeno*). Pa te vendar to pismo ni tako vžalilo?

Janez (*odločno*). Pusti me in pojdi!

Minka (*priliznjeno hinavsko*). Kaj pa ti je, Janezek?

Janez. Nič mi ni.

Minka (*se prisloni k njemu*). Kaj me nimaš nič več rad?

Janez (*jo jezno pahne*). Rekel sem ti že, da me pusti. (*Hoče oditi na levo*.)

Sedmi prizor.

Prejšna, Tone, Lojze, France, točaj (lahko je še več gostov).

Tone, Lojze, France (*pripojo držeč se za rame*):

Vsi so prihajali,
njega ni b'lo.
Ko bi on vedel le,
kako m' je hudo.

Tone. O. Janez. Bog te živi! Prav je, da si že tukaj.

Lojze (*skozi vrata na levo*). Nocoj pa pijače gor! (*Proti Minki*.) Minka, ti pa takoj godca preskrbi.

France. Tako se govori. Nocoj se moramo dobro imeti.

Minka. Tako je prav, fantje. Veseli bodimo! Ne pa kakor ta le Janez, ki se . . .

Tone. Kaj mu pa je?

France. Saj se res nekam kislo drži.

Lojze. Si ga pa že ti, Minka, zopet kaj vjezila? Ti si vsa muhasta.

Minka (*porogljivo*). Nocoj ga je „ta pobožna“ prijela. Sveti večer je, hahaha.

Vsl. Beži kam? Res? Janez, je res? (*Tiše vanj*.)

France. Ta je pa dobra. Janez, pa spokoren in pobožen! Hahaha.

Točaj (*prinese pijačo in jo razvrsti po mizah*).

Tone. Tako, fantje, zdaj pa le na delo (*zapoje*):

Vsl se mu pridružio.

Zdaj pa ne gremo dam . . .

Janez (*ne poje, zamišljen sedi v kotu*).

France. Pa res, kaj ti je, Janez? (*Gre k njemu*.)

Tone. Pa nam mora res povedati, kaj se mu je zgodilo.

Minka. Bom pa jaz povedala. Žena mu je pisala iz stare domovine in ga oštela, da ji nič ne piše. Zdaj se bo pa jokal, fantek. Hahaha. (*Tiše vanj*.) Kaj ne, Janez?

Janez (*se je otepa*). Pusti me.

Vsl (*okrog njega*). Pa je res čuden nocoj.

Janez (*odločno*). Pustite me! Jaz grem spat. (*Vstane*.)

Vsl (*začudeno*). Kaj? Ti? Pa spat? Pa nocoj?

France. Nikdar več te ne pogledam, če nam to nare-diš nocoj.

Tone. Nikamor ne boš šel.

Janez (*hoče oditi*). Pustite me, pravim.

Lojze (*ga potisne na stol*). Nikamor ne boš šel!

France. Bodi, no, pameten, Janez! Nikar nam veselja ne pokazi! Saj veš, da brez tebe ni zabave.

Janez. Spat grem, pa je! (*Zopet vstane*.)

Tone (*prinese čašo vina*). Na, Janez! Malo pij, pa ti bo odleglo! To so srčne kapljice.

Ostali vsi (*primejo kupice v roke, okrog Janeza*). Bog živi našega Janeza!

Vsl pijejo.

Janez (*se nekoliko obotavlja, slednjic pije tudi on*).

Vsl (*veselo*). Tako je prav, Janez!

France. Kaj bi se cmeril?

Minka (*trči z njim*). Janez, le fante poslušaj! Lepo pri nas ostani, pa vesel bodi! Na staro domovino in na vse tam, pa kar pozabi. Ti si tukaj, oni so pa tam. Kaj ne, fantje?

Tone. Ej, Minka ti pa znaš!

Janez (*se obotavlja z njo trčiti, slednjic trči in se nasmehne*). Sitnica!

Minka (*veselo*). Tako je prav. Janez! Muzikant bo takoj tukaj. Prvi ples je moj, kaj ne, Janez?

Vsl pojo: „Kaj nam pa morejo . . .“

Tone, zavriska.

Muzikant priigra iz leve na oder. Igra poskočnice.

Vsl. Živio muzikant!

France. Fantje, pijmo, predno se zavrtimo!

Vsi pijo.

Janez pije.

Minka. Hej, Janez! Pa se zavrtiva. (Ga potegne za seboj.)

Vsi se sprimejo za ples.

(Zagrinjalo hitro pade.)

III. DEJANJE.

Pozorišče. Kakor v prvem dejanju. — Sveti večer. — Za kulisami igra harmonij: „Poglejte čudo se godi...“ — Božični zvonovi. — Jaslice, kakor v prvem dejanju. Lučka pred njimi. — Petrolejka na mizi gori malo.

Prvi prizor.

Stara mati, voznik, Janez.

Stara mati (sedi pri peči z rožnim vencem v rokah)

Po pesmi vstane, gre ob palčki k jaslicam. Polnočnica se je že začela. Kako rada bi bila še enkrat šla. Drugo leto bom najbrže že v grobu. Pa kaj se hoče. *(Gre počasi nazaj. Sredi pozorišča dvigne roki proti nebu.)* Oh, ljubi Jezus, pripelji mi ga nazaj! *(Se žalostno sklone. Zelo žalostno.)* Toliko sem premolila zanj! Toliko prejokala! Pa me Bog kar ne usliši. Že tri leta ne piše. Pravijo, da se je popolnoma izgubil v Ameriki... Pa tako dober otrok je bil. Tako dober mož, ko je odšel... O, Bog, kaj naj res ležen v grob, ne da bi ga še enkrat videla? Naj bodo vse obilne materine molitve zamanj?... Ne, ne! Kar tako se mi zdi, da ga bom še videla. *(Sede k peči.)* Franca se mi smili. Koliko reva trpi. Pa tako dobra ženska je, kakor angel. Tako srečno bi lahko živela, ko bi bila ostala skupaj.

Zunaj se začujejo sani s kraguljčki. Sani se ustavijo pred hišo.

Stara mati (začudeno). Nekdo se je pripeljal. Pa pred našo hišo se je ustavil? Kdo bi neki to bil? *(Vstane, privije luč.)*

Nekdo potrka na okno.

Stara mati (začudeno za se). Kdo je neki? *(Glasno.)* Kdo je?

Voznik (zunaj). Mati, odprite!

Stara mati. Kdo pa je? Sama sem doma.

Voznik. Nič se ne bojte, mati! Voznik iz postaje sem.

Stara mati. Kaj bi pa radi v tej pozni uri?

Voznik. Mati, kar odprite. Obisk imate.

Stara mati. Kdo pa je prišel?

Slaboten glas (zunaj). Mati, prosim, odprite!

Stara mati (za se). Dva sta. Nič ne bo hudega. Voznikov glas pa tudi poznam. *(Gre odpirat vežo.)*

Voznik (prinese velik kovček). Dobri večer.

Janez (globoko zagrnjen in globoko sklonjen. S palico. Opijema se za zid. Sede k peči).

Voznik (postavi kovček v kot). Ta le človek se je pripeljal z zadnjim vlakom, pa me je naprosil, da sem ga pripeljal k vam.

Stara mati (gleda boječe Janeza). Kdo pa ste?

Voznik. Se boste že pomenila. Moram hitro domov. Lahko noč obema! *(Odide.)*

Stara mati. Lahko noč! *(Gre za voznikom vežo zapirat. Ko se vrne.)* Kdo pa ste?

Janez (se nasloni na zid. Vidi se mu, da mu je slabo. S slabotnim glasom). Mati... prosim... malo... vode.

Stara mati. Vam je slabo? *(Nejevoljno.)* Kako pa da pridete ravno k nam? *(Gre po vode. Se takoj vrne z vodo.)* Nate, pijte! Morda vam bo odleglo.

Janez (vzame vodo s tresočo roko, nagne visoko glavo proti luči, da mu mati vidi obraz in pije).

Stara mati (zakriči). Jezus, Marija! Janez!

Janez (jokajoče). Mati! *(Stegne roke proti nji in hoče vstati. Omahne nazaj na klop in se nasloni na zid.)*

Stara mati (se skloni k njemu, ga prime za roko, z drugo mu podpre glavo). Janez! Si res ti? Jezus, Marija, pa tak!

Janez. Mati, odpustite!

Stara mati (ihite). Moj Bog, saj sem vedela, da boš prišel. Toda da prideš tak le...

Janez. Hvala Bogu, samo da sem še enkrat doma...

Stara mati. Čakaj Janez, malo toplega mleka ti bom prinesla, da te pogreje. Zebe te.

Janez. Nisem mislil, da bom zdržal težave potovanja.

Stara mati (mu pogladi glavo). Ubogi revež, kako s bolan. *(Odide.)*

Janez (gleda po sobi). Oh, hvala Bogu, ljuba hišica, samo da te še enkrat vidim. Kakor tisti večer, ko sem odhajal pred šestimi leti. Oh, zakaj sem odšel? Nesrečna tujina, zakaj si me izvabila, me zapeljala in me ubila? Oh, moj Bog...

Stara mati (se vrne z mlekom). Na Janez, le pij, boš videl, da ti bo odleglo. Potem boš šel pa ležat.

Janez. (pije). Malo mi je pa res odleglo. Hvala, mati.

Stara mati. Čakaj, prinesem ti zglavnik. *(Odide v sobo na levo. Prinese dva zglavnika, jih dene k zidu na klop in nasloni Janeza nanj.)* Tako le. *(Mu dvigne nogi na klop, da na pol leži.)* Ubogi revež!

Janez (kašlja). Oh, mati!

Stara mati (prestrašeno). Joj, Janez, kako si bled. Ti je zopet slabo?

Janez (počasi, slabotno, pretrgano). Mati, umret sem prišel domov.

Stara mati (jokaje). Ne, ne, Janez! Sedaj ne smeš umreti. Ne, ne, sedaj si zopet doma. Kuhala ti bom čaje in pregreji te bomo, pa boš ozdravel.

Janez. Ne, ne, mati! Z menoj je proč. Hvala Bogu, samo da sem še enkrat doma. Oh, mati, kako sem hrepenel, da vas še enkrat vidim, pa Franco in otroke.

Stara mati. Pa bi bil vsaj pisal, da prideš. Franca bi bila prišla po te na kolodvor.

Janez. Nisem hotel, ker sploh nisem vedel, če pridem še živ domov.

Stara mati. Pa kaj ti je, Janez?

Janez. Mati, jetika.

Stara mati (glasno zajoka). Ne, ne, Janez! Samo prehladil si se. Boš videl, da boš še ozdravil. Janček mora takoj po zdravnika.

Janez. Ne, ne! Z menoj ne bo nič več. Oh, mati, odpustite mi. Moj Bog, kako sem bil neumen. *(Si zakrije obraz in ihti.)* Bog me je kaznoval.

Stara mati. Janez, kar na vse pozabi. Samo, da si prišel domov. Tako sem te vesela...

Janez. Kaj me boste veseli, ko se pa vračam samo kot razvalina življenja. Koliko solza sem vam iztisnil iz oči, mati, kaj ne?

Stara mati. Janez, vse je pozabljeno! Kako bo Franca vesela.

Janez. So vsi pri polnočnici?

Stara mati. Vsi. Pa bodo vsaki čas tukaj.

Janez. Bojim se France.

Stara mati. Kaj se je boš bal, saj je dobra kot angel. Vesela bo . . .

Janez (*si briše solze*). Mati, zelo mi je slabo.

Stara mati (*prestrašeno*). Janez, Janez! Pij še malo mleka!

Janez (*poskuša piti, pa mu glava omahne nazaj*).

Stara mati. Ko bi bil vsaj kdo, da bi šel hitro po gospoda, da ne bi tako umrl.

Janez. Mati, z Bogom sva pa že obračunala danes zjutraj v Ljubljani. Takoj ko sem prišel z vlakom, sem šel v cerkev in naredil dolgo spoved. Vendar, če mogoče, pa naj pridejo gospod kaplan.

Stara mati. Sosedova Ančka je doma. Prosila jo bom, da bo stekla v župnišče. (*Odtide.*)

Janez (*zdihuje*). Moj, Bog, kako mi je slabo.

Stara mati (*se vrne*). Je že šla. (*Zvonovi zazvone*.) Aha polnočnica je že minila. Sedaj bodo pa takoj vsi tukaj.

Janez. Oh, mati, slabo, slabo mi je!

Stara mati (*poklekne predenj in mu drži glavo*).

Glasovi zunaj.

Stara mati. So že tukaj. (*Vstane*)

Drugi prizor.

Prejšna, Franca, Janček, Francka, Jožek.

Franca (*vstopi z drugimi*). Sosedova Ančka je povedala, da imamo bolnika v hiši. Gospod kaplan pridejo takoj. Kdo pa je bolan? (*Pogleda natančneje bolnika. Zakriči.*) Jezus, Marija! Janez! (*Poklekne predenj. Zajoka. Ga prime za roke*)

Janez (*slabotno*). Franca, odpusti.

Franca. Janček! Francka! Jožek! Oče!

Janez (*jokaje*). Ljubi otroci . . . (*Glava mu omahne*).

Franca (*zakriči*). Jezus! Umira.

Stara mati (*jokaje*). Daj mu še malo mleka. Morda mu odleže.

Janez (*se predrami*). Franca, ali mi moreš odpustiti?

Franca. Janez, pusti sedaj to. Ti je slabo?

Janez. Otroci, odpustite svojemu nesrečnemu očetu.

O ljubi dom . . . zakaj sem . . . odšel . . .

Otroci. Oče! (*Jokajo.*)

Janez. Otroci, ljubite svojo lepo domovino . . . Nikar na tuje . . . Tujina je grda in kruta . . . Oh . . .

(*Umre.*)

Franca (*zakriči, zajoka, se nasloni nanj*). Umrl je.

Stara mati (*se zgrudi na kolena pred klop*). Nesrečni moj otrok!

Vsi (*glasno jokajo*).

Tretji prizor.

Prejšni, kaplan.

Kaplan (*vstopi naglo*). Kaj je že umrl? (*Ga pogleda.*) Moj Bog! Janez? Je to mogoče? (*Stopi prav k njemu.*) Ubogi mož, kako se je spremenil. Komaj bi ga spoznal. Kdaj je pa prišel?

Stara mati (*vstane in si briše solze*). Med polnočnico se je pripeljal.

Kaplan. Pa pi nič pisal, da pride?

Franca (*vstane in si briše solze*). Nič.

Kaplan. Škoda, da sem prišel prepozno, da bi se vsaj z Bogom spravil.

Stara mati. Povedal mi je, da je danes dopoldne v Ljubljani opravil dolgo spoved in se spravil z Bogom.

Kaplan. Hvala Bogu, da je vsaj to. Ubogi Janez! Nesrečna žrtev tujine. (*Proti ljudem trpko.*) Kruta tujina! Požiraš nam našo najboljšo kri, jo grdo izkoriščaš in ji vbijaš dušo. Ko jo pa ubiješ, jo vržeš sem nazaj domov tako kruto, tako brez srca kakor ožeto citrono, vničeno, umorjeno . . . (*Nagne glavo*).

Stara mati. Nesrečni otrok, zakaj nisi ostal doma . . . ?

Kaplan. Molimo za pokojnega Janeza (*poklekne*).

Vsi (*pokleknejo in molijo sklonjeno tiho*).

Harmonij zaigra: „Poglejte čudo se godi . . .

Zagrinjalo počasi.

Opomba: Za vzporeditev te igre ni treba dovoljenja in je tanijem prosta. Vendar prosimo društvo kak dar, morda vsaj članarine Din 10.—

Igra je izšla tudi v obliki brošure in stane iztis Din 10.—

Pristopite k

DRUŽBI SV. RAFAELA

Samo Din 10.— letno je članarina. (Za tujino Din 30.—).

Zato pa dobite brezplačno vsaki drugi mesec „Izseljenški Vestnik“.

Ako ste pri Družbi sv. Rafaela:

- pomagate vršiti veliko misijonsko delo, ohranjenje sv. vere našim izseljencem;
- vršite veliko narodno delo, ker pomagате ohranjati med našimi izseljenci narodno zavest;
- pomagate pri velikem karitativnem delu za revne in ubožne izseljence, ki se vračajo domov brez vsakih sredstev.

Pišite na

Družbo sv. Rafaela
Delavska zbornica
Ljubljana.

Vse jednote, vsa društva,

podporna in prosvetna naših izseljencev po celem svetu vabimo, da prouče delo, katero skuša vršiti za nje Družba sv. Rafaela tu doma in na tujem. Ali ni morda njih dolžnost, da se ji pridružijo kot člani(ce) s kakim malim prispevkom?

„Nič o nas brez vas!“ čujemo iz tujine. Tako je prav, dragi izseljenci! Vse naše delo je prazno in ne bo doneslo vseh brez vas, brez vaše podpore in vašega sodelovanja. Zato pomagajte! Sodelujte! Žrtvujte tudi sami! Povejte nam svoje misli, svoje potrebe, svoje nasvete! Povejte nam, kaj želite, da mi za vas tu storimo. Domovina vas ljubi! Domovina misli na vas! Domovina dela in žrtvuje za vas. Vse smo pripravljene storiti samo, da Vam pomagamo in koristimo.

Zato pa pred vsem vi vsi, dragi izseljenci, posamezniki in organizacije in župnije in naselbine, v Družbo sv. Rafaela!

Jože Premrov:

Na obisku med našimi rojaki v Nemčiji.

Nikoli ne bom pozabil lepih dni, ki sem jih preživel lanske počitnice med našimi brati in sestrami v daljni Westfaliji in Porenju. In prav tako na letošnjih, ko sem imel zopet posebno srečo, da sem se mudil dalje časa med njimi. Kako so veseli naši rojaki takih obiskov iz domovine, ve le tisti, ki je imel priliko razgovarjati se z njimi in jim pogledati nekoliko globlje v srce.

Prvi in glavni namen mojega obiska je bil, da bi poskusil to našo rodno kri, ki živi skoro pozabljena že nad petdeset let v tujini, še bolj navezati in pritegniti na domovino in vliti v srca ono ljubezen, ki smo jo dolžni vsi imeti do rodne grude in do naše lepe Jugoslavije. Vesel sem bil, ko sem našel in občutil veliko te ljubezni med njimi. Naši rojaki res ljubijo in se zelo zanimajo za svojo domovino. Vedno čuješ med njimi našo besedo in pesem, ki te zlasti v tujini tako prevzame, da ti včasih stopijo solze v oči.

Na tem mestu moram omeniti dva glavna obiska v Essenu in Gladbecku, ki sem jih bil nadvse vesel. Že nekaj dni poprej smo se domenili kdaj in kje bomo imeli slovensko službo božjo in zborovanje. Nikoli nisem mogel verjeti, da ima to naše ljudstvo še toliko zavednosti in veselja do takih sestankov, ko sem stopil v Essen-Borbecku v kapelo, kjer je bila naznanjena služba božja, sem bil kar presenečen. Mislim sem si, da bom zagledal kakih 50 Slovencev in Slovenk, pa glej, bilo jih je nad 200. V Gladbecku pa jih je bilo nad 500. Po končani službi božji in pridigi smo se sešli v društveni dvorani. Slovenska beseda in pesem nas je vse tako prevzela in navdušila, da smo se le s težavo razhajali, ko je bilo že pozno zvečer. — Tu moram pohvaliti dobra in požrtvovalna predsednika društva sv. Barbare g. Antona Grahlja in g. Pokovca. Prvi deluje že več let v Essen-Borbecku, drugi pa v Gladbecku. Predsednica „Bratovščine sv. rožnega venca“ v Essen-West g. Marija Krese si je zlasti med našimi dekleti in ženami pridobila veliko zaslug in splošnega zaupanja. Lepo deluje tudi tajnik g. Dobravec v Gladbecku. Dolžnost me veže, da se najtopleje zahvalim našemu dragemu in požrtvovalnemu g. vikarju Tensundernu, ki že 19 let vneto deluje med našimi rojaki v Gladbecku. Vsa čast in slava mu! Vsem tem našim prijateljem moramo biti zelo hvaležni in tem se imamo zahvaliti, da je še toliko življenja in delovanja v teh družtvih in domovinske ljubezni.

Le na kratko naj omenim prošnje, ki sem jih čul na teh zborovanjih.

Naši rojaki prosijo za slovenskega duhovnika, ki bi stajno deloval med njimi. Če bi imelo tu ljudstvo od prvih početkov lastne dušne pastirje, bi bili še vsi zavedni in dobri Slovenci, tako pa, žal, umira naša pesem, beseda in tudi zavednost med nekaterimi. Dalje prosijo za slovenske šole. Res je sedaj že nekaj slov. šol, pa te šole so samo po imenu. Treba bi bilo poslati nekaj učiteljev in učiteljic, ki imajo veselje vztrajno delati, da se naš jezik poživi in da ne bo slovenske naselbine, ki bi ne poznala naše lepe pesmi. Tudi za dobre knjige in časopise se priporočajo.

Če hočemo obvarovati to ljudstvo, da ne utone čez nekaj let v tujini, da popolnoma ne umre med njimi naša beseda in pesem, priskočimo jim na pomoč! Naši rodni bratje in sestre so. Oni bi radi delali, veliko delali, pa brez naše pomoči ne zmorejo dosti.

Zdi se mi, da bi mogla v tem vprašanju priskočiti naša vlada — ministrstvo za socialno politiko in narodno zdravje — na pomoč „Družbi sv. Rafaela“ v Ljubljani, ki se v zadnjih letih zelo trudi, da bi pritegnila v svoje okrilje vse brate in sestre, ki so odtrgani sedaj od domovine. Toda družba sama, brez državne podpore, ne zmore tako velikanskega dela.

Zganim se že enkrat in delajmo vsi vzajemno in vztrajno za naše brate in sestre v tujini. Glejmo, da si bo naša beseda in pesem vedno bolj utirala pot v tujini, ne pa tamkaj umirala.

Izseljeniški arhiv.

Družba sv. Rafaela je ustanovila izseljeniški muzej pod imenom „Izseljeniški arhiv“. V tem arhivu bi rada zbirala vse, kar je zanimivega iz življenja in delovanja naših ljudi na tujem, da se to shrani. To bi bile slovenske publikacije naj so že kakoršne koli vrste, vse iz društvenega življenja, slike prireditvev, cerkva, šol, domov, trgovin.

Prosili smo že vse naselbine za sodelovanje, vendar dosegli smo le malo odziva. Seveda treba bi bilo vse to plačati. Denarja pa nimamo.

Vnovič opozarjamo izseljence širom sveta, naj se zavedo važnosti te ustanove za nje same in naj nam pošiljajo brezplačno tvarino, dokler nimamo sredstev, da plačamo.

Za vsako pošiljatev za to ustanovo smo hvaležni

Smernice kulturno narodnega dela med našimi izseljenci.

(Dalje.)

Glede predlogov, katere so stavili na konferenci naši vladni zastopniki, razni gospodje za severno Ameriko, naj omenim samo nekatere.

Film.

O filmu se je že govorilo. Eden izmed mojih predgovornikov je povedal dobro.

Glede Severne Amerike bi jaz pripomnil to-le.

Kaj pomenja film za naše izseljeništvu, to je pokazal prvi poskus, ki ga je naredil lansko leto g. Grdina. Na svoje lastne stroške jo prišel v domovino, tu si sam najel najboljšega zgodovinarja in poznavatelja naše Jugoslavije, g. dr. Trdana, profesorja iz Zavoda sv. Stanislava v St. Vidu, da je šel z njim po celi Jugoslaviji, od Triglava do Niša, mu kazal najlepše točke naše domovine, ga opozoril na zgodovinsko najpomembnejše kraje, da je to filmal. Nad 9 tisoč črevljev teh filmov je vzel. To ga je stalo nad sto tisoč. In sedaj hodi že od jeseni lanskega leta po slovenskih in jugoslovanskih naselbinah s temi filmi in jih kaže in obenem predava in navdušuje naše izseljence za zvesto ljubezen do domovine in domačin. Kdor je sledil poročilom v ameriških listih o teh predstavah, ta je lahko videl, da so popolni uspeh, da

je g. Grdina izvršil največje narodno delo, kolikor ga je kedaj storil kak naš izseljenec. Kot največji njegov vspanje je pa treba podčrtati dejstvo, da je vzbudil v naši ameriški mladini zanimanje in navdušenje za dom in rod svojih starišev. V angleških delih naših ameriških slov. časopisov čitamo, kako je mladina navdušena za lepote naše domovine. Oni so mislili bogve iz kakih beraških in divjih krajev prihajajo njih stariši. Sedaj pa vidijo naenkrat te krasote, vidijo te zgodovinsko tako važne kraje, vidijo to omikano ljudstvo, lepa mesta, lepša kot ameriška, so pa navdušeni.

Zato predlagam, da naj bi se g. Grdinu dalo to, za kar prosi, marveč, da bi se subvencioniralo koga, ki bi tu nadaljeval snemanje slik, kot nadaljevanje njegovega dela.

Prosili smo tudi ministrstvo, da bi od g. Grdine odkupilo te filme, ko bodo tam odrabljeni in bi se jih kazalo potem v Franciji, Nemčiji in Južni Ameriki. Škoda tega filma, če se izgubi, ko bi lahko še veliko koristil med našim izseljeništvom po drugih državah.

(Dalje prihodnjič.)

Zaščita izseljeniškega denarja.

Poljane nad Škofjo Loko.

Vprašanje kmečkih dolgov, kakor ga vodijo nekateri sedaj, postane lahko nevarno izseljencem v tujini, pred vsem onim v Ameriki, ki imajo svoj denar naložen tu doma, in pa nam, bivšim izseljencem, ki smo se vrnili v domovino in prinesli seboj svoje prihranke, da bi jih tu na stara leta v miru vzivali in jih delili s svojo domovino. Če se res uveljavijo predlogi nekaterih, bomo mi ob vse.

Rad priznam, da so nekateri kmetje res zadolženi po nesreči in ne po lastni krivdi in so vredni vse podpore javnosti. Toda tu treba vzeti veliko rešeto in ugotoviti najprej, po čigavi krivdi so zadolženi? Tu se morajo pred vsem vpoštevati tudi pravice upnika. Po mnenju mnogih je sedaj vsega kriv samo upnik, ki je stradal in varčeval, da je spravil skupaj svoj denar, da ga je mogel ali posoditi, ali pa naložiti v denarne zavode.

Naj pripomnim, da sem videl v Ameriki v najboljših časih več strganih ljudi, kakor jih pa vidim tu doma danes, če izvzamem profesionalne berače. Gospod urednik, saj ste sami videli, kako smo živeli v tujini, da smo mnogi živeli zelo revno in skromno. Tudi ste sami videli, kako smo garali in trpeli, da smo si s krvavimi žulji spravili svoj denar skupaj.

Tu čujem mnogokrat očiček: „Vi ste tam med vojsko denar ‚grabili‘ in dobro živeli.“

Morda so ga nekateri res „grabili“, ostali smo pa samo garali in stradali zanj. Kdor je pa denar takrat res „grabil“, ga danes nima več. Ali ga je napravil že tam, ali se je pa vrnil tu domov, pa ga tu napravil, ko je prirejal razne „svatbe“ in pojedine tistim, ko so se zbirali okrog njega in ga hvalisali, dokler je kaj imel. Ko pa ni imel več, je pa moral ali nazaj „suh“, morda si je moral celo izposoditi, da je mogel nazaj, ali je pa tu ostal, kjer je pozabljen od vseh in se sedaj družijo z „zadolženimi kmeti“ in kriči o slabih časih.

Če se bodo uresničili predlogi nekaterih, pred vsem oni o odvzemu ulog, bomo mi, ki smo se mu-

čili po tujih deželah in tam garali, ob vse. In vendar, ko smo mi tam težko delali in si s krvavimi žulji služili svoje zasluzke, so mnogi teh „zadolženih kmetov“ tu po gostilnah mešetarili in kupčevali, pri tem pa zanemarjali svoje kmetije, tako pa zašli v dolgove, ki jih sedaj ne morejo plačati. Tako mi vsaj pripoveduje pametnejši ljudje.

Prosim Vas, v imenu vseh nas bivših izseljencev (če prav me za to ni nihče pooblastil, vem pa, da govorim iz srca vseh), da zastavite potom Družbe sv. Rafaela vse sile, da se naše vloge in naš prigarani in pristradani denar zakonito zaščiti, če pride do kake nevarnosti.

Janez Batič.

Opomba uredništva. Družba sv. Rafaela je tozadevno storila svoje korake že na Splitski izseljeniški konferenci. Dobila je zagotovilo, da je Ministrstvo za socialno politiko, v katerega področje spada izseljeništvu, z ostalimi ministrstvi uredilo vse potrebno, da bodo izseljeniške vloge zaščitene v polni meri. Te dni je skicala v Ljubljani glede tega tudi posvetovanje našega „izseljeniškega sosveta“, katerega člani so tudi naši finančniki, da smo se o tem vprašanju posvetovali in podvzeli vnovič pri oblasteh vse potrebne korake.

Prosimo tudi vse ostale izseljence, ki so se vrnili v domovino in sem prinesli svoj denar, da se izjavijo in stavijo svoje predloge glede tega pretečega vprašanja. Urednik.

To in ono.

Naša slovenska radio-postaja Ljubljana, bo tudi letos priredila v nedeljo 27. novembra popoldne od 4. — 5. izseljeniško uro s posebnim peštrim programom, na katerega opozarjamo tudi vse naše izseljence širom sveta, ki morejo vloviti njene valove, da poslušajo ta program.

Kjer bi ne bilo mogoče prirediti v dvoranah ničesar drugega, naj bi se priredilo vsaj skupno poslušanje programa Radio postaje Ljubljana v društveni dvorani.

„**Novi izseljenik**“ št. 10 piše: Prema zaključcima skupštine Saveza organizacija izseljenika održane u Splitu mjeseca jula o. g. održati će se ove godine izseljenička Nedelja po čitavoj Jugoslaviji dne 27. novembra o. g.

Savez priprema opširni program, kojega ćemo svojevrmeno objelodaniti, po kojemu će se proslaviti prvi put ove godine izseljenička Nedelja u cijeloj našoj zemlji.

Kako je našim čitateljima poznato, lanjske godine proslavila se je izseljenička Nedelja samo u Dravskoj banovini, te je u svemu vrlo dobro ispala i donijela vrlo lijepih rezultata.

Preč. g. P. Adolf Čadež, frančiškan, dolgoletni izseljeniški misijonar med našimi afriškimi Slovenci v Egiptu, je bil letos spomladi premeščen v Palestino in je sedaj nastavljen v samostanu v Betfage. Slovenci v Egiptu so mu zelo hvaležni za vse nlegovo delo in trud dolgih let, ko je deloval med njimi.

Preč. g. P. Kerubin Begelj, je sprejel maja meseca delo med afriškimi Slovenci v Egiptu s sedežem v Aleksandriji mesto P. Adolfa. P. Kerubin je bil več let izseljeniški misijonar med ameriškimi Slovenci in je bil župnik v New Yorku, kjer je dobro delal. Želimo mu tudi v Egiptu obilo božjega blagoslova na njegovo požrtvovalno delo.

Slovenska naselbina v Franciji bo te dni izgubila svojega dobrega misijonarja, ki odhaja v južno Ameriko, kjer je na tisoče naših izseljencev brez vsake duhovne oskrbe. — Ta naselbina bi bila zelo hvaležna, ako bi se je kak mlajši gospod usmilil in šel tja.

Slovenci v Nemčiji imajo sicer dva nemška duhovnika, ki sta se naučila slovenščine in skrbila za nje. Vendar pa silno prosijo slovenskega duhovnika.

Preč. g. Drago Oberžan, izseljeniški misijonar in urednik „Rafaela“, se je meseca septembra vrnil med holandske Slovence, ki so ga bili zelo veseli. Upamo, da si je s svojim bivanjem tu v domovini okrepil svoje zdravje, da bo mogel tudi nadalje vršiti svoje težko delo tako uspešno, kakor do sedaj.

Ko je bil tu doma, je dosegel, da je vlada poslala v Hollandijo slovensko učiteljico, gospodično Azman, v Belgijo pa slovenskega učitelja, ki bosta skrbela za pouk v slovenščini ondotne mladine.

Janez Fillpič, župnik Krško:

Govor za izseljeniško nedeljo.

Nove časovne potrebe zahtevajo tudi **nove naredbe**. Tako imamo v novejšem času gotovim posebnim namenom določene nedelje, ki jih včasih nismo poznali n. pr.: **nedeljo za treznost, nedeljo kot misljijski praznik, danes pa takolmenovano izseljeniško nedeljo**. — Tudi to nedeljo je ustvarila pred tremi leti posebna skrb uvidenih mož, namreč skrb za ogromno število naših slovenskih izseljencev, ki so odšli v zadnjih desetletjih v najrazličnejše kraje sveta. In ob tej misli na te izseljence naj bi se v duhu izseljeniške nedelje z vsemi škofljani naših slovenskih škofij znova danes tudi mi pomudili. Storjeno pa bo na ta način, da se znova spomnimo **1. da je število naših izseljencev res ogromno, 2. pomislimo kratko, kaj je gnalo te ljudi po svetu, 3. spomnimo se kakšne sadove je rodilo izseljevanje za izseljence same in nas in 4. končno povdarimo tudi dolžnost, da smo tudi mi dolžni posvečevati izseljencem vso svojo skrb, zlasti še, če imamo med njimi tudi svoje!**

1.

Gotovo je torej, da je **število slovenskih izseljencev veliko, naravnost ogromno**. Statistično je namreč dokazano (Izseljeniški Vestnik 1930, št. 7), da je več kakor 400.000 slovenskih izseljencev in njihovih potomcev, ki bivajo po vseh delih sveta in po vseh evropskih državah. Največ jih je v Zedinjenih državah Amerike. Samo v letih 1896—1911 se je samo bivših Kranjcev izselilo v Severno Ameriko nič manj kot 48.000. Slovencev in Hrvatov skupaj pa se je izselilo v Združene države samo v letih 1901—1910 malo manj kot 346.000. V Argentini je Slovencev s Primorci vred 20.000, v Braziliji, Uruguayu, Chile in v ostali Južni Ameriki okrog 5000. — V Kanado so se pričeli Slovenci v večjem številu izseljevati šele v letu 1923 in jih je tam še okrog 6000 s Primorci vred. — V zadnjem času (l. 1929) so se začeli naši ljudje izseljevati celo v Avstralijo, zlasti Primorci pa tudi deloma Dolenjci. Dotok je sicer bolj malenkosten, toda zasluži našo pozornost, zlasti, ker je ta del sveta najbolj oddaljen od naše domovine.

Pa še več! Celó v Azijo so v povojnem času zašli naši ljudje. Tako je l. 1927 v aprilu in majniku stopilo na ladjo v Marseilu blizu 500 slovenskih rudarjev iz Francije in Belgije, ki so dobili službo deloma v ma-

loazijskih rudnikih, deloma pa pri gradbi železnice, ki naj veže maloazijsko obrežje z glavnim mestom turške države z Angoro. In še več! Tudi v Afriki naletimo na Slovence: v Egiptu, v Kairu in Aleksandriji jih biva okrog 700.

Če pa pogledamo potem v Države po Evropi, tedaj srečamo Slovence v Nemčiji na Westfalskem, kjer živi 15—20 tisoč rojakov. Druga večja naselbina je v Franciji, kjer biva okrog 20.000 Slovencev. Vrh tega jih je okrog 5000 v Belgiji, pa tudi na Holandskem je zaposlenih več kot 3000 slovenskih rudarjev.

Ko pa smo se spomnili slovenskih kolonij izven države, ne smemo prezreti izseljencev s kmetov v mesta in industrijske kraje v naši domači državi. Žalostno sliko nam nudi v tem oziru zlasti pogled na slovenska dekleta, ki se selijo v Zagreb, Subotico, v Sarajevo in zlasti še v Beograd. Na tisoče nepreskrbljenih deklet je zapustilo zadnja leta slovenske domove in se izselilo v južne kraje, tako, da jih je samo v Beogradu 2000. Komaj polovica vseh teh deklet živi v poštenih službah, ostala polovica pa je izginila in ne vemo, kje se ta dekleta nahajajo. (Škofijski list 1927, str. 92.)

2.

Po vsem tem je jasno, da je **število slovenskih izseljencev v resnici izredno veliko**. „Bilanca našega izseljevanja je uničujoča. Število naših izseljenikov od 1850 dalje z njih potomci vred znaša danes gotovo najmanj poldrug milijon. To je precej. Najmanj ravno toliko Slovencev in njih potomcev je danes v tujini, nego jih je ostalo na še njenem ozemlju današnje Slovenije.“ (Slovenija 1932, št. 6, str. 1.) **Pa pogledjmo vzroke izseljevanja:**

a) Gotovo je, da so se mnogi izselili **radl potrebe**. Za mnoge ljudi namreč, ki so se izselili, ni bilo doma najboljše. Saj je splošno znano, kako so živel kočarji, ko še ni bilo industrije. Domači pridelek je bil pospravljen nekako do srede zime, če je bilo dovolj otrok pri hiši, pa še poprej, zaslužka je bilo malo: na jesen kuhanje oglja, včasih kaka vožnja ali težaško delo. Slabo plačano delo pri graditvi kake večje ceste ali celo železnice so imeli ljudje še naravnost za blagoslov. Zato pa kočarju ni kazalo drugega, nego da si je tesneje zadržnil jermen okoli pasu in čakal nove letine. Kaj

čuda, da so ti ljudje pozdravili vsako priložnost, da preskrbe sebi in svoji družini zaslužka in kruha. Sami smo imeli priliko opazovati take izseljenike in njihove družine. Redek je šel rad. Moški so z resnimi, potrtimi obrazi hodili, ženske pa so se jokale in razgovarjale s sosedami, če bi morda zadnji hip le ne bilo mogoče dobiti tu kakega zaslužka ali tam pregovoriti vaškega oderuha, da počaka z obrestmi.

b) Vendar ne vsi tako. Mnogi so se izselili iz **gole lahkomišljenosti, združene z lakomnostjo**. Ta in oni je obogatel v tujini in to je bilo povod stotini drugih, da so postali nezadovoljni z domačimi razmerami. Bujna domišlija jim je začela staviti gradove v oblake, zasanjali so o hitrem obogatenu in lagodnem življenju v tujini. Potreba po izseljevanju se je sprevergla v narodno strast in s tem za premnoge v nesrečo. V tem smislu trdi dober poznavatelj izseljenišva, da je 75 % izseljencev takih, ki bi bili doma boljše srečo zadeli od one v tujini. In kolikokrat smo čuli tega in onega, ki je trdil, da bi bil našel doma boljše Ameriko kot jo je našel v tujini, če bi bil doma toliko trpel in toliko stradal kot je moral trpeti in stradati v tujini;

c) Še od druge strani je bila **človeška strast** mnogim vzrok izseljevanja. Mlad fant se je zamotal v grešne zveze. Sram pa ga je bilo tudi posledic greha. Kaj čuda, da je začel razmišljati, kako bi se izognil vsemu z begom v tujino in mnogi je tudi tako storil. Tak seveda ni šel iskat kruha, ampak skrivat svojo hudobijo, ki pa je v tujini redno postala še večja. Oče se je udal pijači. Kmalu so se pokazale posledice: delo je zastajalo, njive in travniki so bili zanemarjeni, gozdovi izsekani, žena in otroci sestradani. — Pa glej! Noč ga je vzela . . . čez lužo jo je potegnil . . . Ah! Koliko obrtnikov, kmetov, pa tudi malih trgovcev je tako izginito hipoma v tujino! O, zares! Koliko naših mož in fantov je pognalo v tujino pomanjkanje pametnega gospodarstva, pomanjkanje varčnosti (pijača!), pomanjkanje krščanske poštenosti. In ti seveda tudi v tujini redno niso dobro opravili, ker skušnja kaže: kdor je bil doma malo prida, ta si redno tudi v tujini ni opomagal.

d) Vzrok izseljevanja je dalje bilo in je **pomanjkanje ljubezni do narodne grude, pa tudi pomanjkanje narodne zavesti**. „Največ naših izseljencev je iz Dolenjske, Belokrajine in Prekmurja. Morda je vzrok temu tudi tale: Naši pesniki in pisatelji, po večini Gorenjci, proslavljajo med vsem lepoto Gorenjske, s tem pa so vzbudili v Gorenjcu ponos, ljubezen do njegove zemlje, do visokih gora. Zadostujejo mu, ljubi jih, ne želi si lepšega, in to ga drži doma, ali si pa zaželi domov, če gre v tujino, četudi bi se mu obetalo v tujini lepše življenje. Prav tako je dala lepa Štajerska primeroma malo izseljencev in morda prav iz istega vzroka. Zakaj gotovo je, da ne bo zapustil tako hitro svojega doma, kdor ga ljubi. Da! Pod vsakim kameonom je skrit dolar, je rekel veliki Američan, toda treba

ga je znati poiskati. To pa bo storil le priden, podjeten možak. Amerika je bogata; pa kdo ji je dal to bogastvo? ga ji je Bog vrgel iz nebes? Ne! Pridnost, podjetnost, razumnost in varčnost so ga ji je skupaj spravili! Zato pomni, „Slovenec, tudi tvoja zemlja je zdrava, za pridne nje lega najprava. Sreča te išče, um ti je dan, našel je boš, če nisi zaspan!“ Lepa in bogata je tudi naša širša domovina Jugoslavija. Pa zakaj deluje tuj kapital? Ali ne za to, ker naši ljudje včasih kažejo premalo podjetnosti in pridnosti, pa tudi sposobnosti.“ (Izseljeniška pridiga iz leta 1930, izdala Družba sv. Rafaela.)

e) Končni vzrok izseljevanja je tudi **pomanjkanje praktične vere v neumrjčnost duše in posmrtno življenje**. O kako malo ljudje na to mislijo in za to skrbe! Kako lahkomišelnost graboč za časno srečo zapravljajo večno, kako malo pomislijo, da se jih na tujem toliko versko izgubi! Nevarnost za dušo je doma sicer tudi, na tujem pa je vendar še mnogo večja. Tam večkrat ni slovenskega duhovnika, ni prilike za spoved, se ne sliši slovenska beseda, tam se ne goji duhovno življenje v domačem jeziku. Nasprotno pa: kako lahko pridete na tujem med slabe ljudi, med ljudi, ki živijo, kakor da bi ne imeli nobene vere. Človek, zlasti mlad se pa hitro prime slabega zgleda, kako je sprejemljiv za sladko in zapeljivo govorjenje! Posebno po mestih, po velikih tujih mestih je nevarnost za vero in čednost primeroma večja kakor na deželi . . . O kako bi ljudje večkrat mislili na to, če bi imeli globoko versko zavest! Opazujemo pa prav pogosto, da ljudje hlastajo samo za časno srečo, večno pa puščajo spred oči. Ali mislite, da gre kdo na tuje za to, da bi se lažje zveličal, da bi tam lažje prišel v nebesa? Ah! To je zadnje, na kar mislijo taki popotniki. In vendar je še vedno res in ostane res, kar je Jezus dejal: „Kaj pomaga človeku, če ves svet pridobi, svojo dušo pa zgubi?“ „Kako zameno bo dal človek za svojo dušo“ (glej: Duhovni Pastir 1909, str. 514).

3.

Ko smo pregledali vzroke, pogledjmo še **korist ali boljše škodo izseljevanja**.

Priznati moramo, da je bilo izseljevanje naših ljudi v tujino v **veliko korist mnogim našim družinam**. Mnogi so namreč v tujini pridno delali in si zaslužili lepe denarje. In velik del tega zaslužka so poslali domov. Pomislimo samo na Ameriko! Koliko naših kmetij je rešil bobna samo ameriški dolar. Zlasti po vojski, kaj bi bilo, ko bi sorodniki ne bili iz Amerike pošiljali svojih dolarjev domov? Veliko milijonov dinarjev so znašale letne pošiljke izseljencev v domovino. In to ni malenkost.

Vendar pri vsem tem ne smemo pozabiti na **škodo**, katero je izseljenišvo prineslo slovenskem narodu, zlasti v verskem, moralnem in narodnostnem oziru.

Kako pa je n. pr. z **vero in verskim življenjem naših izseljencev**? Poročila izseljeniških misionarjev

so v tem oziru zelo žalostna. Po njih sodbi je tujina moloh, ki nam je versko požrl že stotisoče. Samo v Združenih državah sodijo, da je do 75% naših ljudi, ki so popolnoma odpadli od vsake vere. Drugod pa je morda ta odstotek še večji. Kaj naj n. pr. rečemo o Južni Ameriki, Argentini in drugih državah, kjer ni naokoli nobene cerkve in nobenega duhovnika in četudi je, saj ljudje ne razumejo njenega jezika. Živijo in umirajo brez Boga, je bila kratka sodba izseljeniškega misionarja, ki jih je tam obiskal. In če jih tudi obiskujejo po tujih deželah domači izseljeniški misionarji in jih vabijo k slovenski službi božji, ali mislite, da pridejo? Seveda pridejo mnogi, premnogi pa se zato niti ne zmenijo. Človek bi pričakoval, da bodo v tuji deželi s posebnim veseljem slišali, da se bo govorila slovenska beseda in slišala slovenska pesem, da bodo torej kar leteli skupaj. Kaj pak! Sempatja se je zgodilo, da je celo izmed 30 žena prišla v cerkev komaj ena. Na Francoskem so se slovenski in francoski komunisti skupaj posvetovali, kako bi pregnali prvega slovenskega duhovnika. Drugod so govorili: „Slovenski duhovnik pride, ali boš prišel zraven?“ „Ja pridem, če da za en liter šnopsa.“ Žalostno, pa resnično! Ni čuda, da taki ljudje postanejo kot žival! Samo jesti in piti in se oblačiti; to je vse, drugega ne poznajo nič in mislijo, da jim ničesar več treba. Če pa so stariši taki, kakšen bo šele nov rod, ki dorašča v takih razmerah. (Domoljub 1929, 26. VI.)

Da je temu primerno **tudi življenje, je samo po sebi umljivo**. Tujina — pravijo tisti, ki jo poznajo, je tako grda in zlasti tako k nečistosti nagnjena, da o tem tu doma še pojma nimamo. Človeško meso se prodaja in ponuja kar po ulicah in cestah velikih mest. P. Krose iz Družbe Jezusove je že pred vojno poročal, da se nahaja v Londonu nad 5000 javnih hiš. Berlin je štel že pred vojno 50.000 prijavljenih žensk, ki z grehom služijo svoj kruh, in Dunaj 10.000 in Pariz nad 100.000. In 90% vseh teh izgubljenih bitij so bivše služkinje ali dekleta, ki so šle za negotovo srečo v velika mesta. Nobena izmed njih ne učaka 30. leta z redkimi izjemami. Vse zginejo poprej ali umro po bolnišnicah ali končajo s samomorom. In uprav naši slovenski izseljenci so zvečine neizkušeni fantje in dekleta ter oženjeni možje. Že doma dostikrat niso med mladino zdrave moralne razmere, kaj bo pa šele, ko pridejo taki izprijenci v tujino? — In da je temu primerno v tujini zlasti družinsko življenje, je samo po sebi jasno. Zares! Bože mili, kakšno je pogostokrat družinsko življenje med izseljenci! In najžalostnejše, je če ni to v redu! Dostikrat se zgodi, da mož zapusti ženo in otroke in pobegne neznano kam, pa se ne zmeni nikdar več ne zanjo in ne za otroke. Kaj hoče reva početi doma z otroki, ko nima nobenega zaslužka? Obesi se na drugega moškega, da jo živi; poročiti se seveda ne moreta, pa živita tako. Ubogi otroci! Pogostokrat ne vedo, čigavi so. Pa tudi med ženskami se dobijo take, ki kar pusti moža in tudi otroke —

lastne otroke in jo kar po cigansko potegne za drugim. Ker pa mož potrebuje gospodinje, si vzame drugo in to je šele Babilon. Zakonska prisega, kje je v takih slučajih? Žena zabrede doma, mož v tujini. In to se strašno maščuje. Ni jih v takih razmerah več pravih zakonov, nije ljubezni in ni ga miru. Kaj pa z otroci in njih vzgojo?

In v narodnostnem oziru? Za Slovenijo in slovenstvo je vse, kar gre po svetu, izgubljeno. Naši ljudje, trdijo izkušeni možje, že itak nimajo preveč narodnostne zavesti. Vse drugačni so v tem oziru Poljaki in Čehi! O, ti vsaj povečini vedo, kaj so, in tega nikoli ne zatajijo in ne pozabijo. Koliko pa jih je med Slovenci, ki nočejo biti in se sramujejo pokazati, kdo in kaj so. „Bil sem na zborovanju“, tako je poročal slovenski duhovnik, ki se je mudil med slovenskimi izseljenci na Nemškem, „kjer so bili zraven ljudje iz najhujših slovenskih hribov izpod Krima in tam okrog, pa so zahtevali, da se pri zborovanju govori samo nemško.“ Ta zgled izpričuje bolj kot vse drugo, da našim ljudem zelo manjka narodne zavesti. Pa če tudi bi jo imeli in če jo nekateri tudi imajo: Slovenci na tujih tleh bodo slovenskemu narodu odmrli. Kajti zarod Slovencev v tujini je potujčen. Otroci slovenskih starišev ne znajo namreč več jezika svojih starišev. Razumejo še, a na slovenska vprašanja starišev odgovarjajo večinoma v tujem jeziku. Otrok otroci pa še razumeli ne bodo več slovenski. Tako je z naseljenci v Nemčiji, v Ameriki, v Lotaringiji. „Slovenska kri gnoji nemško, francosko, angleško in špansko zemljo. Slovenske matere rodijo svoje otroke za to, da množijo nemški, angleški, francoski in španski narod.“ (Janez Kalan.) — Ko bi slovenski pesnik Gregorčič živel med ameriško slovensko mladino, bi kljub svojemu velikemu domoljubju, nikoli ne zapel: „Naš čolnic otmimo! In ko bi zapel bi mu iz srca kapljala kri.“ (Hugo Bren). Naša ameriška mladina misli, čuti, govori le ameriško. Ameriška zvezna zastava je njena zastava, ameriški vzori so njeni vzori. Kar ima še slovenskega na sebi, je pravzaprav injekcija, ki smrt le malo zadržuje, a je ne bo preprečila (Isti).

4.

Ogromno je število slovenskih izseljencev; nič kaj ugodni niso sadovi tega izseljevanja. Zato že samo po sebi sledi **dolžnost**, da obračamo izseljencem in temu vprašanju vso svojo pozornost.

Da! Dolžni smo se zanimati za našo izseljence. To dolžnost nam nalaga **že naša narodna dolžnost**.

Svoj narod namreč smemo in celo moramo ljubiti. Sicer moramo vse ljudi ljubiti, nikogar ne smemo izvzeti od te ljubezni; toda krščanska ljubezen do bližnjega je vrejena ljubezen. Bolj moramo ljubiti one, ki so nam bližji. Prava ljubezen začenja pri svojih. Zveličar ni bil kakor toliko drugih ljudi, prav prijazen in vslužen nasproti tujcem, pa brezbrizen in čemeran nasproti svojim domačim in svoji najbližji okolici. O ne! Njegovi apostoli, pobožne žene, ki so mu sledile,

njegovi prijatelji, kakor Lazar in njegovi sestri, so uživali tudi največjo pravico do ljubezni in dobrote njegovega presv. Srca. Njim je delil svoje največje dobrote svojo najiskrenejšo tolažbo. Zares! Kako je ljubil Zveličar Jeruzalem, zemljo domačo in svoje rojake! Bridko je jokal nad Jeruzalemom, ko je gledal v duhu kazni božjo, ki bo zmlela v prah nespokorjeno mesto. In sv. Pavel, veliki apostol narodov, je bil pripravljen celo proklet biti, do zadnjega dne ločen o Kristusa, če bi s tem mogel rešiti svoje rojake. — Nočemo torej in ne smemo drugih narodnosti prezirati in zaničevati, nobenemu narodu nočemo in ne smemo krivice delati, vse ljudi in narode moramo ljubiti, toda naš lastni narod nam je in nam mora biti najbolj pri srcu. Za njegove zadeve se moramo v prvi vrsti zanimati — zato pa zanimati tudi za izseljeniško rano, ki je — kot smo videli — tako velika na telesu našega naroda.

In še bolj kot ljubezen do naroda nam nalaga **dolžnost**, da se zanimamo za izseljence **ljubezen do naše svete vere**. Sv. Avguštin namreč pravi: „Večjega bogastva, večjega zaklada ni kot katoliška vera“. Zares! Kolike važnosti je vera že za časno našo srečo! „Vera in morala“, je dejal veliki državnik Washington, „sta neobhodni potrebi družbe. Ni pravi mož domovine, kdor izpodkopa ta dva močna stebra človeške družbe. Pamet in izkušnja dokazujeta, da moralnost brez vere nima obstanka. Vera je morala meščanske družbe, države. Ne bogastvo, marveč hrabri, čisti, pobožni narodi jamčijo za bodočnost držav. Le vera daje vladarjem nasproti podložnikom čut pravičnosti in ljubezni, ista daje podložnikom nasproti vladarjem čut zvestobe in udanosti; ona je, ki daje, da so zakonodavci pravični in pošteni zastopniki ljudstva, sodniki nepristranski, vojaki pogumni do heroizma, religija daje ubogim spoštovanje do lastnine drugih, imovitim pravo rabo bogastva.“ — In kolikega pomena je živa vera za večno srečo! „Kdor veruje in bo krščen, bo zveličan; kdor pa ne veruje bo pogubljen.“ „Vera je vrata in pot v življenje in takorekoč vrnitev od trohljivosti do neumrljivosti“ (Sv. Ciril Aleks.). „Vera je človeku tako potrebna kot dihanje onemu, ki živi“ (Sv. Klemen Aleks.). — Da! Dragocen dar je katoliška vera! Kako slabo pa je v verskem oziru poskrbljeno za naše izseljence, smo videli, zato je naša dolžnost, da jim pri-

demo na pomoč, da se — oropani vere — časno in večno ne pogubijo.

Ljubezen do naroda, ljubezen do vere nas sili, da se zanimamo za izseljence. Najbolj glasno pa nas kliče **ljubezen do bližnjega**, da jih ne pozabimo. „To je moja zapoved, da se ljubite med seboj, kakor sem vas jaz ljubil.“ — „V tem bodo vsi spoznali, da ste moji učenci, ako bote imeli ljubezen med seboj.“ „Za hojo“ meni sv. Avguštin, „sta nam potrebni dve nogi: hočemo v nebesa priti in k Bogu priti, moramo imeti ljubezen do Boga in do bližnjega.“ In kolikor bolj je kdo pomoči potreben, toliko bolj ga moramo ljubiti. „Kadar napraviš kosilo ali večerjo, ne vabi svojih prijateljev, ne svojih bratov, ne sorodnikov, ne bogatih sosedov, da te morebiti tudi oni ne povabijo in da se ti ne povrne; temveč, kadar napraviš gostovanje, povabi uboge, hrome, kruljave in slepe in blagor ti bo, ker ti nimajo povrniti; zakaj povrnjeno ti bo ob vstajenju pravičnih.“ Da! Kolikor bolj je kdo pomoči potreben, toliko bolj mu moramo pomagati. — Kako zelo pa so pomoči potrebni ravno naši izseljenci! Saj smo že rekli, da so vmes ponajveč neizkušeni in preprosti ljudje, celo taki, ki ne znajo ne brati ne pisati. Vrh tega so celo sredi tujih ljudstev, kjer jih nihče ne pozna, pa dostikrat tudi nimajo srca zanje. Tujina jih sicer izrablja, a zaslužek je le majhen. Koliko jih životari v največji bedi, zapuščenih od vseh posebno sedaj ob času brezposelnosti!

5.

Dolžni smo torej zanimati se za izseljence in izseljeniško vprašanje. Pa kaj naj storimo v ta namen?

a) **Podpirajmo Družbo sv. Rafaela**. Vsako veliko narodno delo mora imeti nekoga, ki ga vrši (glede izseljeniškega dela imamo D. sv. R. Razloži pravila, priporočaj jo!).

b) Ostanimo s svojci **v duhovni zvezi, pišimo jim večkrat**, posebno danes na izseljeniško nedeljo. (Razloži, kaj naj pišemo; beri pismo Družbe sv. Rafaela).

c) Pa tudi **molimo**. Molimo, da bi rastle naša medsebojna ljubezen bolj in bolj. Molimo za plodnosno delo Družbe sv. Rafaela! Molimo za svojo domovino, svojo državo, za one, ki nas vodijo, da nam bodo dobri vodniki tudi do časne sreče. Molimo za brezposelne zapuščene v tujini. Molimo za sklep skupno molitev iz Cerkvenega molitvenika.